

Satu Alaluusua, Kaisu Kylmänen & Heidi Ohukainen

**”TAIKUN KAUTTA MÄ OON HUOMANNUT, ETTÄ KYLLÄ MUSSA JOTAKIN
HYVÄÄ LÖYTYY.”**

Nuorten osallisuuden kokemuksia Limingan kunnan Taiku nuorten taitopajassa

**”TAIKUN KAUTTA MÄ OON HUOMANNUT, ETTÄ KYLLÄ MUSSA JOTAKIN
HYVÄÄ LÖYTYY.”**

Nuorten osallisuuden kokemuksia Limingan kunnan Taiku nuorten taitopajassa

Satu Alaluusua, Kaisu Kylmänen &
Heidi Ohukainen
Opinnäytetyön suunnitelma
Syksy 2021
Sosiaalian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Satu Alaluusua, Kaisu Kylmänen & Heidi Ohukainen

Opinnäytetyön nimi: ”Taikun kautta mä oon huomannut, että kyllä mussa jotakin hyvää löytyy.”
Nuorten osallisuuden kokemuksia Limingan kunnan Taiku nuorten taitopajassa

Työn ohjaajat: Pirjo Ylikauma & Harriet Tervonen

Työn valmistusluku ja -vuosi: Syksy 2021

Sivumäärä: 44 + 5

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla Limingan Taiku nuorten taitopajan asiakkaiden kokemuksia heidän osallisuudestaan työpajatoiminnassa. Tutkimuksen tavoitteena oli antaa nuorille mahdollisuus tulla kuulluksi ja pohtia omaan osallisuuteensa vaikuttavia seikkoja sekä tuottaa tietoa Limingan kunnalle ja Taiku nuorten taitopajan ohjaajille tueksi työpajatoiminnan kehittämiseen. Tutkimuskysymyksenä oli ”*Millaisia ovat nuorten osallisuuden kokemukset työpajatoiminnassa?*” Opinnäytetyön tietoperusta käsittelee osallisuuden käsitettä keskittyen nuorten sosiaaliseen osallisuuteen, osallisuuden rakentumiseen sekä edistämiseen.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka aineiston keruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Tutkimuksessa haastateltiin viittä nuorta, jotka olivat olleet mukana Taiku nuorten taitopajan toiminnassa vähintään puolen vuoden ajan. Analysointimenetelmänä tutkimuksessa käytettiin teemoittelua.

Tulosten mukaan nuoret kokivat tullessa kuulluksi hyvin ja pystyneensä vaikuttamaan toiminnan suunnitteluun sekä siihen, mihin toimintaan haluavat osallistua. Nuoret näkivät tärkeänä kokemusten jakamisen samankaltaisissa elämätilanteissa olevien kanssa ja yhdessä toimiminen koettiin mielekkäänä. Taikun tarjoama sosiaalinen vahvistaminen näyttäytyi laaja-alaisena. Nuoret saivat monimuotoista tukea arjenhallintataitoihin liittyen.

Keskeisenä johtopäätöksenä on, että Limingan kunnan Taiku nuorten taitopajan toimintaan osallistuminen on tukenut nuorten osallisuutta. Nuorten osallisuutta yksilötasolla vahvisti ohjaajilta saatu tuki ja ohjaus. Nuorten kokema osallisuus yhteisössä toteutui yhdessä tekemisen sekä verstaistuen kautta.

Asiasanat: osallisuus, nuoret, kokemukset

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Satu Alaluusua, Kaisu Kylmänen & Heidi Ohukainen

Title of thesis: "Through Taiku I have noticed that there is something good about me." The experiences of young people participating in the Taiku youth workshop in the municipality of Liminka

Supervisors: Pirjo Ylikauma & Harriet Tervonen

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2021

Number of pages: 44 + 5

The aim of this thesis was to describe how the participants of the Taiku workshop experienced a sense of participation in the programme. The main aim of the study was to give these young people an opportunity to be heard and to reflect their own experience. Another aim was to produce information for the municipality of Liminka and the Taiku workshop for the development of their programme. Our objective was to find out what kinds of experiences the participants had in the Taiku workshop. In the theoretical part of the study, we discussed how the sense of participation has been defined in previous studies. Our focus was on the social aspect of young people's sense of participation, as well as on the social construction and social enforcement of the sense of participation.

Our thesis is qualitative, and the data was collected using semi-constructed thematic interviews. Five youngsters who had been involved in the Taiku workshop activities for at least six months were interviewed individually. The data was analyzed qualitatively by using thematic analysis as a method.

According to the results, the interviewees felt heard, and they felt a strong sense of participation. Interviewees felt that they had had an active role in the planning of the content of the programme as well as freedom to choose suitable activities for themselves from the selection of activities. The participants also valued the opportunity to share experiences with other youngsters in similar circumstances and they highly appreciated the experience of shared activities. The social enforcement was visible in many ways, as they learned various skills for their daily life.

Our main conclusion is that participation in the workshop has increased the young people's sense of participation. From the individual participants' point of view their sense of participation was enforced by the support and guidance of the Taiku-counselors. The sense of being part of the community came alive through co-operation and peer support.

Keywords: participation, young people, experiences

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OSALLISUUS JA NUORET	8
2.1	Nuorten sosiaalinen osallisuus	9
2.2	Osallisuuden rakentuminen	10
2.3	Nuorten osallisuuden edistäminen	13
2.4	Taiku nuorten taitopaja	16
3	TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	20
4.1	Kohderyhmä	20
4.2	Aineiston kerääminen	21
4.3	Aineiston käsittely ja analysointi	23
5	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	25
6	NUORTEN OSALLISUUDEN KOKEMUKSET TYÖPAJATOIMINNASSA.....	27
6.1	Nuorten kokemukset kuulluksi tulemisesta	27
6.2	Nuorten kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista.....	28
6.3	Yhdessä toimiminen sosiaalisen vahvistumisen tukena	29
6.4	Ohjaus sosiaalisen vahvistumisen tukena	30
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
8	POHDINTA	35
8.1	Omat oppimiskokemuksemme	35
8.2	Kehitysehdotukset	37
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Osallisuudesta ja sen merkityksestä puhutaan runsaasti ja se on esillä myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa, jossa yhtenä strategisena kokonaisuutena on oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi. Yhtenä tavoitteena tässä kokonaisuudessa on hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen hyvinvointi-, terveys- ja tuloeroja kaventamalla sekä osallisuutta lisäämällä. Hallitusohjelman lapsiperhestrategiassa hallitus sitoutuu edistämään lasten ja nuorten osallisuutta. (Valtioneuvosto 2021.) Myös lainsäädäntö velvoittaa lasten ja nuorten osallisuuteen sekä mahdollisuuteen antaa heidän vaikuttaa kehitystään vastaavasti itseään koskeviin asioihin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021c).

Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee terveyden täydelliseksi fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaksi. Määritelmää on myöhemmin kehitetty ja nykyään terveys nähdään jatkuvasti muuttavana tilana, johon vaikuttavat sairauksien, fyysisen sekä sosiaalisen elinympäristön lisäksi erityisesti ihmisen omat arvot, asenteet ja kokemukset. (Duodecim 2020.) Hyvinvoinnin myönteisestä kehityssuunnasta huolimatta, väestöryhmien väliset erot eivät ole Suomessa kaventuneet. Huono-osaisuuden kasautuminen tiettyihin väestöryhmiin johtaa edelleen yhteiskunnallisen jakautumisen syvenemiseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020b.) Nuorten hyvinvointi on yleisesti parantunut Suomessa 2000-luvulla, mutta eriarvoisuus on kuitenkin vakava ongelma, vaikka valtaosa nuorista voikin hyvin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a). Eriarvoisuutta voidaan vähentää osallisuutta edistämällä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b).

Nuorisolaki määrittelee nuoret alle 29-vuotiaiksi ja lain yksi päämäärinä on nuorten osallisuuden edistäminen. Lailla tavoitellaan myös sitä, että nuorilla olisi mahdollisuuksia vaikuttaa ja, että heillä olisi tarpeelliset taidot ja kyvyt toimia yhteiskunnassa. Näihin tavoitteisiin pyritään vastaamaan tuottamalla lain mukaisia, kuntien vastuulla olevia palveluita monialaisessa yhteistyössä muiden nuorten parissa toimivien yhteisöjen kanssa. Yhtenä palveluna laissa mainitaan nuorten työpajatoiminta. Työpajatoiminta on osa nuorisotakuuta, jonka mukaan nuorille alle 29-vuotiaille peruskoulun päättäneille tulee taata koulutuspaikka joko oppilaitoksessa, oppisopimuskoulutuksessa, kuntoutuksessa, työpajassa tai muilla tavoin. Työpajatoiminnassa nuorelle tarjotaan tukea elämäntilanteeseen, koulutukseen ja työelämään liittyvissä pulmissa. Työpajatoiminnan tarkoituksena on, että ohjauksen ja tuen avulla nuoren valmiudet koulutukseen ja työelämään paranevat. (Nuorisolaki 1285/2016; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021.) Sekä hallitusohjelman, että nuorisolain tavoitteet

puoltavat ajatusta, että nuorten osallisuus ja sen edistäminen koetaan merkittävänä asiana yhteiskunnassamme.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään Limingan Taiku nuorten taitopajan toiminnassa mukana olevien nuorten osallisuuden kokemuksia. Kyseinen pajatoiminta kuuluu Limingan kunnan nuorten palveluihin ja se tarjoaa toimintaa, työkokeilua, ohjausta sekä valmennusta alle 29-vuotiaille työelämän ja opiskelujen ulkopuolella oleville nuorille. Taiku nuorten taitopajan asiakkaat ovat tällä hetkellä 16–29-vuotiaita. Suurin osa asiakkaista on täysi-ikäisiä. Kyseisen toiminnan avulla tavoitellaan asiakkaiden arjenhallinnan taitojen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä, itsetunnon vahvistamista, hyvinvoinnin lisäämistä sekä tuetaan päihteettömyyttä. Toiminnalla pyritään löytämään asiakkaille heidän omien kiinnostuksen kohteiden ja vahvuuksien kautta polku kohti opintoja tai työelämää. (Liminka 2021.)

Opinnäytetyössä käytämme jatkossa Limingan Taiku nuorten taitopajasta nimitystä Taiku. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla Taikun asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta työpajatoiminnassa. Tutkimus toteutettiin laadullisen tutkimuksen menetelmin haastattelemalla Taikun asiakkaita. Tutkimuksemme tavoitteena oli tuoda nuorten ääni kuuluviin, antaa heille mahdollisuus pohdita itselleen merkityksellisiä, osallisuuteen vaikuttavia seikkoja sekä tuottaa kokemusperäistä tietoa Limingan kunnalle ja Taikun ohjaajille tueksi työpajatoiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyömme tietoperustassa olemme rajanneet osallisuuden laajaa käsitettä ja keskittyneet tarkastelemaan nuorten sosiaalista osallisuutta, osallisuuden rakentumista sekä edistämistä.

2 OSALLISUUS JA NUORET

Osallisuus on laeva ja moniulotteinen käsite, jolle ei ole yhtä ainoaa ja vakiintunutta määritelmää. Leeman, Kuusio & Hämäläinen (2015, 1) kuvaavat osallisuutta sateenvarjokäsitteeksi, joka sisältää useita erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinointihanke Sokrassa osallisuus määritellään kuulumiseksi kokonaisuuteen, jossa voi liittyä erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin sekä vuorovaikutussuhteisiin ja ne lisäävät elämän merkityksellisyyttä. (Isola ym. 2017, 3.)

Yksilötasolla osallisuus näyttäytyy yksilölle merkitykselliseen ryhmään tai yhteisöön kuulumisen kokemuksena. Yhteisötasolla osallisuus on vaikuttamismahdollisuuksia kyseisessä yhteisössä ja jäsenten keskinäistä arvostusta. Yhteiskuntatasolta katsottuna osallisuus on ihmisten välistä vastavuoroisuutta sekä mahdollisuuksien ja oikeuksien toteutumista. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020a.) Ihmisen ollessa osallinen, kokee hän olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta, tulee kuulluksi ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021b). Osallistuminen on yksi reitti osallisuuden kokemiseen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019b) ja käsitteellä on kolme ulottuvuutta: kansalaisosallistuminen, toiminnallinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Kansalaisosallistumisella kuvataan yhteisten asioiden hoitamisen mahdollisuutta osallistumiselle, toiminnallisuudessa osallistuminen on aktiivista toimintaa ja sosiaalinen ulottuvuus kuvaa osallistumisen mahdollisuutta ainoastaan silloin, kun siinä on mukana useita ihmisiä. (Jelli.fi 2020.)

Syrjäytyminen nähdään vastakohtana osallisuudelle (Raunio 2006, 10). Syrjäytymisessä on usein kyse huono-osaisuuden kasautumisesta niin, että ihminen ei erilaisten elämänhallinnan ongelmien, puutteellisen koulutuksen tai työttömyyden vuoksi osallistu yhteiskunnan toimintaan (Kajantie ym. 2013, 23). Yhteiskuntakeskeisestä näkökulmasta tarkasteltuna syrjäytyminen määrittyy ensisijaisesti työstä syrjäytymisenä, koska työ on keskeinen side yksilöiden ja yhteiskunnan välillä (Raunio 2006, 11–12). Nuorten syrjäytymisen mittaamiseen, syihin ja määrittelyyn ei ole olemassa yksiselitteisiä vastauksia. Keskusteluissa suuriksi huoliksi on nostettu nuorten kouluttautuminen sekä työllistyminen jo 1990-luvulta saakka ja nämä kaksi teemaa määrittelevät edelleen nuorten syrjäytymiskeskustelua. (Salonen 2017.)

Osallisuudella on vahva yhteys hyvinvointiin; osallisuuden kokemukset lisäävät hyvinvointia sekä uskoa tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2021b). Teoreettisena lähtökohdana osallisuudelle voidaan ajatella olevan yhteiskuntatieteilijä Erik Allardtin hyvinvointijaottelu, jonka hyvinvoinnin ulottuvuuksien elementit on tunnustettu osallisuutta ja toimintakykyä tukeviksi perusedellytyksiksi (Leemann ym. 2015, 5; Raivio & Karjalainen 2013, 16). Allardtin mukaan hyvinvointi on tila, jossa ihminen saa olennaisimmat tarpeensa, *having*, *loving* ja *being*, tyydytyksi (Allardt 1976, 21,38). *Having* edustaa elintasoja, *loving* solidaarisuutta ja sosiaalisten suhteiden verkostoon kuulumisen tarpeita sekä *being* itsensä toteuttamiseen liittyviä tarpeita (Uusitalo & Simpura 2020, 580–581).

2.1 Nuorten sosiaalinen osallisuus

Sosiaaliselle osallisuudelle ei ole vakiintunutta määritelmää sen laajuuden ja moniulotteisuuden vuoksi. Termi kääntyy englannin kielen sanasta *social inclusion*, eli inklusio. Yleisimmin käsitettä käytetään syrjäytymisen vastakohtana ja sen juuret ovat yhteiskuntatieteellisissä teorioissa. Sosiaalinen osallisuus on tärkeä osa terveys-, työllisyys- sekä sosiaalipolitiikkaa ja käsitettä voidaan tarkastella useista eri näkökulmista. Sosiaalipoliittisesta näkökulmasta se käsitetään valtion velvollisuudeksi tukea ja mahdollistaa kansalaisten osallistumista yhteiskuntaan, mutta sitä voidaan tarkastella myös tunneperäisenä ja kokemuksellisenä ilmiönä yksilötasolla. Kohderyhmiä ja toimenpiteitä sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi määritellään erilaisilla kansainvälisillä ja kansallisilla sosiaalipoliittisilla ohjelmilla. (Leemann ym. 2015, 1.)

Sosiaalisen osallisuuden voidaan määritellä olevan yhteisöissä, ryhmissä sekä sosiaalisissa suhteissa olemista, kuulumista, toimimista ja jäsenyyttä, jolloin osallisuus ilmenee erilaisina positiivisina sosiaalisina suhteina. Syrjäytymisen ehkäisyn ja elämänhallinnan vahvistamisen tavoitteet ovat yleensä kytköksissä sosiaalisen osallisuuden teemoihin. Ajatellaan, että niin poliittinen kuin sosiaalinen osallisuus tarjoavat voimaantumisen kokemuksia sekä tukevat ihmisen toimintavalmiutta, toimintakykyä ja toimijuutta. Sosiaalinen osallisuus voidaan nähdä edellytyksenä poliittiselle osallisuudelle, laaja-alaisena kuulumisen kokemuksena, jonka perustaan instituutioihin yhdistyvät osallisuuden muodot pohjautuvat. (Maunu & Kiilakoski 2018, 114.)

Suomessa sosiaalista osallisuutta on kuvailtu myönteisen tunnustamisen ohjelmassa, jota on ollut muodostamassa tutkijaryhmä Jouni Häkli, Pauliina Kallio ja Riikka Korkiamäki. Perusajatuksena

ohjelmassa on sekä yksilön kehittyminen ja kasvaminen koko ajan suhteessa toisiin ihmisiin, että minuuden ja toimintakyvyn kehittyminen toisilta ihmisiltä saadun vahvistamisen myötä. Yksilön kokemus itsestään ja se, miten hän suuntautuu toimimaan kokemuksensa varassa ovat siis saaneet vaikutuksia kaikista vuorovaikutusympäristöistä ja ihmissuhteista. Myönteisen tunnistamisen nähdään edistävän nuorten osallisuutta ja ohjelma kannustaa etenkin lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä aikuisia toimimaan heidän kanssaan tukien myönteistä itseymmärrystä sekä ottamaan nuorten positiivisen tukemisen ja vahvistamisen vakavasti. (Maunu & Kiilakoski 2018, 114.)

Vertaissuhteet ovat nuorille tärkeitä ja se on osoitettu vuosikymmenten ajan erilaisilla tutkimuksilla. Osallisuuden kokemukset ja sosiaalinen tuki ovat sosiaalisia resursseja, joita nuorten vertaissuhteet tuottavat. (Korkiamäki & Ellonen 2010.) Riikka Korkiamäen väitöstutkimus analysoi yläkouluikäisten nuorten ikätoverisuhteita sosiaalisten voimavarojen näkökulmasta. Tuloksista ilmenee, että nuorille tärkeää on heidän keskinäinen emotionaalinen tukensa; sosiaalisen tuen merkitys on erityisesti tunnepitoinen ja siitä on nuorille myös käytännöllistä hyötyä. Nuoren saama tuki antaa nuorelle kokemuksen, että hän kuuluu joukkoon ja sosiaalinen tuki vahvistaa osallisuutta. (Korkiamäki 2013.) Vertaisuus voi ilmetä ilman järjestettyä toimintaakin ja se toteutuu samanlaisia kokemuksia ja omia elämäntilanteita jakamalla. Osallisuuden kokemusta vahvistavat vertaisuuden kokemukset ja tämä on merkittävä osallisuuden alue. (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 14.)

2.2 Osallisuuden rakentuminen

Osallisuuden rakentumista voidaan tarkastella osa-alueittain käytännön työssä. Asiakkaan kokemukset osallisuudesta voivat muuttua eri osien mukana ja niiden keskinäiset suhteet saattavat vaihdella. *Mahdollisuus osallistua tai kieltäytyä* kertoo mahdollisuudesta valita, osallistuuko johonkin toimintaan vai ei ja osallistumisesta kieltäytyminen voikin olla yksi osallisuuden muoto. *Mahdollisuus saada tietoa* käsittää asiakkaan oikeuden saada riittävästi ymmärrettävää tietoa esimerkiksi työskentelyn prosessista, omista oikeuksista, tilanteesta ja siihen liittyvistä tahoista. *Vaikuttaminen prosessiin* mahdollistaa asiakkaan työskentelyprosessiin vaikuttamisen. *Mahdollisuus omien ajatusten ilmaisemiseen* takaa asiakkaan omanalaisen itseilmaisun suhteissaan esimerkiksi työntekijöihin. *Tuki omien mielipiteiden ilmaisuun* käsittää työntekijältä saadun tuen asiakkaan omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisemiseen sekä selvittämiseen. Tuki voi olla rohkaisemista tai kommunikoinnin apuvälineiden käyttöä. *Mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin*, on viimeinen elementti ja kertoo siitä, kuinka asiakkaalla tulee olla mahdollisuus tehdä omaan elämään vaikuttavia päätöksiä

itsenäisesti. Työntekijällä tulee olla kyky tunnistaa asioita, joissa asiakas voi itse tehdä päätöksiä ja valintoja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021d.)

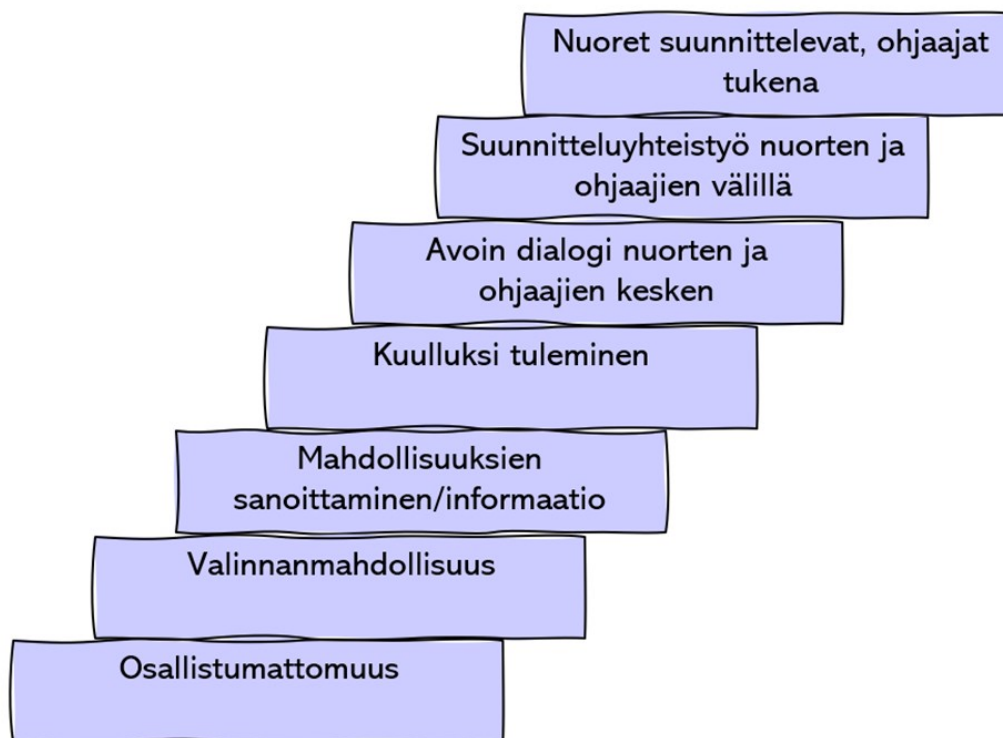
Osallisuutta voidaan kuvata esimerkiksi tikapuu- tai porrasmalleilla. Alin porras kuvaa sitä, että yksilöllä ei ole ollenkaan vaikuttamismahdollisuuksia tai niitä on hyvin vähän. Portaita noustessa yksilön vaikuttamismahdollisuudet paranevat sitä enemmän mitä korkeammalle noustaan. Yksilön osallisuuden oletetaan nousevan myös samassa suhteessa. Merkittävintä kuitenkin on, että ihminen saa itse kokemuksen tullessa asioistaan kuulluksi ja niillä on ollut merkitystä, jotta voidaan sanoa osallisuuden toteutuneen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021d.)

Sherry Arnsteinin vuonna 1969 luoma kansalaisten osallisuutta mittaava tikasmalli on toiminut kimmokkeena ja inspiraationa useille eri malleille, kuten esimerkiksi Roger Hartin lasten osallisuutta kuvaavalle tikapuumaiselle mallille (Organizing engagement 2021). Hartin malli on jaettu kahdeksaan eri osaan. Mallissa alimmat kolme askelmaa näyttäytyvät lähinnä osallistumisena, ei vielä osallisuutena. Tikapuumallien viidellä ylimmällä askelmalla kuvataan osallisuuden eri tasoja. Mallin mukaan osallisuus toteutuu parhaiten tikapuiden ylimmällä tasolla. (Hart 1992.) Arnsteinin portaista niin ikään inspiroitunut Liisa Horelli kehitti myös oman versionsa osallisuuden tikkaista. Horellin mallissa askelmia on yhteensä viisi, joista alimpana kuvataan lasten sopeuttamista valmiisiin suunnitelmiin, jolloin lasten mielipidettä suunnittelussa ei kysytä. Toinen askelma kuvaa lasten kuulemistä, jolloin lasten mielipiteitä kysytään, mutta ne eivät vaikuta päätösten tekoon. Kolmannella askelmalla puhutaan lasten osallistumisesta aikuisjohtoiseen ja aikuisten ehdoilla tapahtuvaan suunnitteluun, neljännellä askelmalla puhutaan jo todellisesta suunnitteluyhteistyöstä lasten ja aikuisten kesken. Viidennellä askelmalla kuvataan ihannetilannetta, jossa lapset itse vastaavat suunnittelusta aikuisten toimiessa apuna ja tukena tarvittaessa. (Horelli 1994, 38–39.) Kirsi Haapanen (2016) on avannut sosiaalityön pro gradu –tutkielmassaan Nigel Thomasin osallisuuden tikapuumallia, jossa alin porras kuvaa mahdollisuutta valita osallistuuko vai ei.

Osallisuuden toteutumista nuorilla on kuvattu myös nuorisoseurojen osallisuusportaiden avulla, mikä on laadittu työkaluksi, joka toimii tavoitteenasettelun sekä arvioinnin tukena. Tavoitteena ei siis ole välttämättä päästä osallisuudessa ylimmälle portaalle. Kuusiaskelmaisen mallin alin askel kuvaa osallistumattomuutta, jolloin aikuiset toimivat ja päättävät asioista ilman nuoria. Mallin muut tasot alhaalta ylöspäin ovat näennäisosallistuminen, valikoitu osallistuminen, tuettu osallistuminen, todellinen osallistuminen sekä ylin askel, joka kuvastaa kannustettua osallistumista, jolloin nuorille

tarjotaan konkreettisia työkaluja osallistumiseen esimerkiksi kouluttamalla heitä. (Nuorisoseurat.fi 2021.)

Perehdyttyämme osallisuuden rakentumiseen eri osa-alueiden kautta ja useisiin osallisuudesta laadittuihin porras- ja tikapuumalleihin näimme tarpeelliseksi luoda oman porrasmallin kohderyhmäämme ja tutkimustamme ajatellen. Näin syntyi *Osallisuuden portaat Taiku nuorten taitopajassa* (KUVA 1), joka on rakennettu Hartin ja Horellin malleja mukaillen. Seitsemänportaisessa mallissamme on otettu vaikutteita myös muista osallisuuden tasomalleista, kuten Thomasin ja Nuorisoseurojen malleista.

KUVA 1. *Osallisuuden portaat Taiku nuorten taitopajassa (mukaillen Hartin (1992) ja Horellin (1994) osallisuuden tasomalleja)*

Mallissamme alin porras kuvaa osallistumattomuutta, jolloin kaikki päätökset ja toiminta perustuvat ohjaajien päätäntävaltaan. Toiseksi alin porras kertoo valinnanmahdollisuudesta, jolloin nuorella on mahdollisuus valita, osallistuuko vai ei ja tämä on yksi osallisuuden muodoista. Kolmas porras kuvaa sitä, että nuorille annetaan mahdollisimman laaja-alaista tietoa erilaisista toiminnoista, hyö-

dynnettävistä ympäristöistä ja vaihtoehtoista, jotta he saavat niistä mahdollisimman kattavan kuvan. Tämä lisää myös toimintaympäristön ymmärrettävyyttä, joka tukee nuorten autonomiaa. Neljännelle portaalle sijoittuu kuulluksi tuleminen, jossa nuoria kuunnellaan esimerkiksi heidän toiveisiinsa, mielenkiinnon kohteisiin ja heränneisiin ajatuksiin liittyen. Viides askelma käsittää nuorten ja ohjaajien välisen avoimen dialogin, jossa ollaan avoimesti vuorovaikutuksessa ja keskustellaan sekä kartoitetaan edellisellä portaalla heränneitä teemoja vastavuoroisesti. Toiseksi ylin porraskoostuu nuorten ja ohjaajien välisestä suunnittelu yhteistyöstä, jolloin suunnitelmaa aletaan rakentaa nuorten ajatusten pohjalta. Ylimmälle tasolle noustessa nuoret suunnittelevat ja ohjaajat ovat siinä tukena. Tutkimuksessamme peilaamme Taiku-pajan nuorten kokemuksia osallisuudesta laatimamme tasomallin mukaisiin osallisuuden tasoihin.

2.3 Nuorten osallisuuden edistäminen

Osallisuuden edistäminen on keskeinen keino ehkäistä syrjäytymistä ja köyhyyttä sekä vähentää eriarvoisuutta. Tärkeimmät kohderyhmät, joihin osallisuutta edistäessä tulee kiinnittää erityisesti huomiota, on nimetty kansainvälisten ja kansallisten politiikka-, hyvinvointi- ja kehittämisohjelmien toimesta. Niiden mukaan keskeisimmät kohderyhmät ovat työttömät, syrjäytymisvaarassa olevat eli koulun ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneet nuoret, maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt sekä asunnottomat. Osallisuuden edistäminen on mukana sekä Suomen hallituksen että Euroopan Unionin tavoitteissa. (Leemann ym. 2015, 6–8; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021a; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.)

Syrjäytyminen voi heikentää tai jopa katkaista sosiaalisia suhteita ja sitä on mahdollista ehkäistä sekä korjata yhteisöllisen vuorovaikutuksen ja osallistumisen keinoin. Yhteisöllisten työmenetelmien keskiössä ovat osallisuus ja vaikuttaminen yhteisössä sekä yhteisön kautta. (Hyväri & Nylund 2010, 29, 33.) Osattomuus on osallisuuden vastakohta, mutta usein osattomuuden sijaan puhutaan syrjäytymisestä (Nuoperi 2021). Matalat osallisuuden kokemukset viittaavat henkilön syrjäytymisvaaraan tai hänen jo kokevansa olevan syrjäytetty. Kun osaton ihminen näkee elämässään vain kielteisiä asioita ja riskejä niin tutkimukset osoittavat osalliseksi itsensä kokevan tekevän myönteisiä valintoja hyvinvointiinsa liittyen, koska hän pystyy suuntaamaan ajatuksiaan kauaskantoisemmin tulevaisuuteen. Osallisuuden edistäminen vaikutusmahdollisuuksia tarjoamalla ja osallistamisella vaikuttaa laajasti hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021b.)

Sosiaalinen vahvistaminen on määritelty nuorisolaissa toimenpiteiksi, jotka ehkäisevät syrjäytymistä ja parantavat elämänhallintaa. Käsite viittaa prosessiin, jossa asteittain parannetaan nuorten elämänhallintaa ja –tilannetta. Sosiaalisen vahvistamisen painopiste on ehkäisevässä työssä, jonka tavoitteena on nuoren aktiivinen kansalaisuus ja yhteisölliseen toimintaan kiinnittyminen. Se on moniammatillista ja kaikenkattavaa hyvinvoinnin, elämänhallinnan ja osallisuuden tukemista. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tutkimus (2012–2014) käsitteli sosiaalisen vahvistamisen palvelukokonaisuutta, joka käsitti etsivän nuorisotyön, Nuotta-valmennuksen ja nuorten työpajatoiminnan. Tästä koostettu raportti toi esiin työpaja-toimijoiden, etsivien nuorisotyöntekijöiden sekä niiden palveluista vastaavien esimiesten näkemyksiä työhönsä liittyvistä kehittämistarpeista, haasteista ja hyvistä käytännöistä. Selvityksessä tärkeäksi kehittämiskohteeksi nousi sosiaalisen vahvistamisen palveluiden kehittäminen tiedontuotannon osalta sekä tiedon hyödyntäminen monialaisessa yhteistyössä ja sen johtamisessa. Nähtiin, että työn sisällön on tultava paremmin esiin palveluiden dokumentoinnissa, koska määrällinen tieto ei anna oikeaa kuvaa työn merkityksestä ja sisällöstä. Nuoren sosiaalisen vahvistumisen mittaaminen palveluissa todettiin edesauttavan työn näkyväksi tekemistä myös sidosryhmille koskien palveluita ja niissä tehtävää työtä. (Kuure, Kapanen & Lipponen 2015, 4, 94.)

Käsittelemme opinnäytetyössämme osallisuuden edistämistä osallisuuden osa-alueiden kautta, jotka ovat osallisuus omassa elämässä, osallisuus vaikuttamisprosesseihin sekä paikallinen osallisuus. Osallisuutta omassa elämässä edistetään kohtuullisella toimeentulolla, palveluilla, mahdollistamalla tilaisuudet toimintoihin, joissa voi luoda yhteyksiä muihin sekä tukemalla ihmisen autonomiaa, elämän ennakoitavuutta ja toimintaympäristön ymmärrettävyyttä. Autonomian edellytyksenä on elämän ymmärrettävyys ja hallittavuus, jotka tapahtuvat yhteydessä muihin ihmisiin. Vuorovaikutus ja vastavuoroisuus muiden kanssa auttaa ymmärtämään erilaisia näkökulmia. Myös toimintaympäristön ymmärrettävyyden kehittäminen tukee autonomiaa, koska ilman asian ymmärtämistä ei ihminen voi vaikuttaa siihen. Autonomian vaalimisessa on huomioitava, ettei ymmärrettävyys aina synny sanallisesti, vaan asioiden kokeminen ja tekeminen konkreettisesti lisää ymmärrystä, jonka vuoksi toiminnallisuus on tärkeää osallisuuden edistämässä. (Isola ym. 2017, 23, 25–26.)

Osallisuus on osaltaan aineettomien ja aineellisten tarpeiden tyydyttämistä ja kokemus osallisuudesta vaatii yhteyttä omiin tarpeisiin ja voimavaroihin. Osallisuus on osallistumista vaikuttamispro-

sesseihin palveluissa, lähipiirissä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Näihin prosesseihin liittymällä ihminen neuvottelee resurssien jakamisesta, arvon muodostumisesta ja merkityksellisyydestä. Kun ihminen tuntee itsensä tarpeelliseksi, tukee se hänen autonomiaansa sekä luo merkityksellisyyden kokemusta. Osallistuminen erilaisiin vaikuttamisprosesseihin on tärkeää erityisesti voimattomuutta ja toivottomuutta tuntevien kohdalla; kokemus siitä, että pystyy vaikuttamaan tai jättämään jäljen itsestään voi synnyttää tahdon tavoitella enemmän. Vaikuttaminen innostaa vuorovaikutukseen ja ulospäin suuntaamiseen. Yksilön uskoa omiin vaikuttamismahdollisuuksiin voidaan lisätä toiminnoissa ja palveluissa esimerkiksi palvelujen yhteiskehittämisellä, jolloin kehittämiseen osallistuvat myös asiakkaat. (Isola ym. 2017, 29–32.)

Kolmas osallisuuden osa-alue eli paikallinen osallisuus kertoo, miten osallisuutta edistäviä tekijöitä voidaan edistää paikallisesti, lähellä ihmisiä. Tämä voi tapahtua esimerkiksi rakentamalla tiloja tai toimintaa, jossa alueen asukkailla on mahdollisuus näyttää osaamistaan ja osallistua yhteisen hyvän rakentamiseen. Paikallinen toiminta mahdollistaa vastavuoroisten suhteiden luomisen, jossa ihmiset kokevat merkityksellisyyttä. Osallisuuden edistäminen paikallisen yhteisen hyvän rakentamisen kautta on lähellä ihmisten arkea ja vaikutusmahdollisuudet ovat tällöin hyvät. (Isola ym. 2017, 38.)

Osallisuuden edistämistä on toteutettu Suomessa runsaasti myös hankkeiden kautta. Vuosina 2015–2017 toteutetun Mun juttu - meidän tulevaisuus –hankkeen toiminnasta kertovissa tuloksissa käy ilmi, kuinka nuorten osallistamista on viety eteenpäin aktiivisesti osana laajaa kehittämistoiminnan ja hankkeiden verkostoa. Ensisijaisena kohderyhmänä olivat nuoret ja hankkeen ominaispiirteitä olivat osallisuus, yhteisöllisyys sekä vastavuoroisuus. Yli tuhat nuorta ympäri Suomea ovat saaneet vinkkejä ja tukea oman juttunsa löytämiseen, arkensa hallintaan ja erityisesti uskoa itseensä eri tapahtumien ja toimenpiteiden myötä. Mun juttu – meidän tulevaisuus on ollut eri sektoreita yhteen sitova hanke, jonka myötä uudenlainen yhteistyö on tuonut ainutkertaista lisäarvoa niin toimijoiden työhön kuin nuorille ja heidän kanssaan toimiville. Hankkeella on luotu pohjaa ja malleja, joita olisi suotavaa juurruttaa yli virastorajojen vahvaksi osaksi kaupunkien ja kuntien palveluita. Hankkeen pilottien lähtökohtana on ollut nuorten hyvinvoinnin edistäminen sekä työelämään ja koulutukseen hakeutuminen esimerkiksi kulttuurin, taiteen, median ja luontoelämyksien keinoin, jotta oma juttu löytyisi sekä oma osaaminen selkiytyisi johtaen parhaassa tapauksessa nuorta hakeutumaan kyseiselle alalle sopivan pilotin tai työpajan kautta. Hankkeella haluttiin edistää nuorten koulunkäyntiä, opiskelua sekä harrastamista ja työpajat edesauttoivat osallistumista, osallisuuden tunnetta ja työhön hakeutumista. (Heinonen ym. 2017.)

2.4 Taiku nuorten taitopaja

Opinnäytetyömme yhteistyötaho eli Taiku on Limingan kunnan nuorten työpajatoimintaa, joka sisältää seinättömän työpajan sekä starttivalmennusta tarjoavan työpajan. Palveluita tarjotaan tasapuolisesti kaikille alle 29-vuotiaille liminkalaisille nuorille. Ikäraja ei ole täysin ehdoton, jos nuori aikuinen on aloittanut työpajalla ennen kuin on täyttänyt 29-vuotta ja kokee hyötyvänsä palveluista sekä haluaa jatkaa vielä täytettyään 29-vuotta, se on mahdollista. Seinätön työpaja tarjoaa valmennusta ja ohjausta nuorille työnhakijoille auttaen heitä työllistymään saattamalla työnhakijoita ja työnantajia yhteen. Seinätön työpajatoiminta ei ole perinteinen työpaja, missä nuoret työskentelevät fyysisesti, vaan he työskentelevät kunnan eri yhdistyksissä, hallintokunnissa ja liminkalaisissa yrityksissä. Nuorten starttipajatoiminta on keskittynyt Taikulle ja starttipajan valmennus sisältää matlimman kynnyksen kotiin vietävää valmennusta sekä yksilö- ja ryhmävalmennusta. Taikun tavoitteena on kehittää ja käyttää työmenetelmiä, jotka tukevat nuorten sosiaalista vahvistumista, toiminta- ja työkykyä, elämänhallintaa ja hyvinvointia tarjoten aktiivisen osallistumisen mahdollisuuksia. (Limingan kunta 2020.)

Yksi Limingan kuntastrategian hyvinvointiteemoista on kuntalaisvaikuttaminen ja osallisuus, jota Taikukin noudattaa. Osallisuuden mahdollisuuksia pohditaan säännöllisesti yhdessä nuorten kanssa työpajatoiminnassa ja tämän teeman merkitystä on korostettu sekä siihen on tietoisesti panostettu. Osallisuuteen kasvatetaan ja kasvetaan työpajatoiminnoissa, kun nuori saa mahdollisuuden ideoida, oppia sekä toteuttaa lähiyhteisölleen ja itselle mielekkäitä asioita, hän oppii vaikuttamaan laajemmissakin yhteisöissä samalla. Tärkein yhteisö nuorelle valmentautujalle on yleensä työpaja, koska nuori on voinut olla yhteisön ja sen mukana hyvän elämän ulkopuolella pitkän aikaa. Tällöin työpaja on merkittävä tekijä nuoren itsearvostuksen, minäpystyvyyden, itsetuntemuksen, osallisuuskokemuksen ja yhteisöön kuulumisen vahvistumisessa. Osallisuus on kytköksissä yhteiskuntaan ja yhteisöön kuulumisen tunteeseen, siinä osallisena olemiseen sekä siihen osallistumiseen. Nuorten kokema hyvinvointi on vahvasti yhteydessä heidän osallistumis- ja vaikuttamis mahdollisuuksiinsa. (Limingan kunta 2020.)

Nuoret ovat alusta alkaen mukana toiminnan suunnittelussa, ja Taikun toiminta on asiakaslähtöistä asiakasosallistamista. Valmentautujat saavat mahdollisuuden vaikuttaa ja olla tutussa turvallisessa

työpajaympäristössä osa yhteisöä. Nuorten työpajatoimintaa ohjaavat Taikun omat arvot sekä nuorisolaissa säädetyt lähtökohdat ja tavoitteet. Taikun arvot ovat 1. *yksilöllisyys*, 2. *hyvinvointi*, 3. *vuorovaikutus*, 4. *tasa-arvo, yksilön ja yhteisön arvostaminen* sekä 5. *luonnon kunnioittaminen, kierrätys ja kulttuuri*. Nuorten työpajatoiminnan keskiöön on nostettu terveet elämäntavat sekä terveys ja hyvinvointi. Toiminnan tavoitteena on tarjota tukea ja tietoa hyvinvointia tukevien keinojen omaksumiseen osaksi nuoren elämää ja arkea sekä vahvistaa nuoren elämässä jo olevia hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Nuorelle halutaan myös lisätä ymmärrystä omien valintojen vaikutuksista omaan hyvinvointiin ja terveyteen koko elämänpolun ajan. (Limingan kunta 2020.)

3 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla Taiku nuorten taitopajan asiakkaiden kokemuksia heidän osallisuudestaan työpajatoiminnassa. Tavoitteena oli antaa nuorille mahdollisuus tulla kuulluksi ja pohtia omaan osallisuuteensa vaikuttavia seikkoja sekä tuottaa tietoa nuorten kokemuksista Limingan kunnalle ja Taikun ohjaajille tueksi työpajatoiminnan kehittämiseen. Ajattelemmme, että nuorten sanoittaessa kokemuksiaan ääneen he pääsivät prosessoimaan asioitaan laaja-alaisemmin ja esiin saattoi nousta sellaisia aihealueita, jotka vaikuttavat positiivisesti nuorten elämään esimerkiksi merkityksellisyyden kokemusten kautta. Tunteiden ilmaiseminen, tunnistaminen sekä sanoittaminen ovat osa tunnetaitoja ja yksi merkittävimmistä mielenterveystaidoista. Nämä taidot vaikuttavat omaan olotilaan ja muiden kanssa käytävään vuorovaikutukseen. (Nuortenmielenterveystalo.fi 2021.) Tässä korostuu myös asiakaslähtöisyys toimintatapana sekä asiakasosallisuus, jolloin asiakkaan kokemukset, asiantuntemus ja aito osallistuminen halutaan ottaa huomioon (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020c).

Taikun asiakkaat kuuluvat ryhmään, jonka nähdään olevan yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa sekä vaarassa syrjäytyä. Kuten tietoperustasta ilmenee, osallisuuden edistäminen nähdään keskeiseksi keinoksi ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Tutkimuksemme avulla nuoret saivat sanoittaa konkreetian tasolle kokemuksiaan osallisuudesta Taikun toiminnassa sekä selvittää, miten osallistuminen on mahdollisesti edistänyt heidän osallisuuttaan. Tutkimuskysymyksen määrittelyssä olemme huomioineet tutkimuksemme tarkoituksen ja tavoitteet sekä Taikun arvot, tavoitteet ja Limingan kuntastrategian.

Opinnäytetyömme tehtävänä oli vastata kysymykseen:

Millaisia ovat nuorten osallisuuden kokemukset työpajatoiminnassa?

Osallisuus aiheena on kytköksissä hyvin laaja-alaisesti moniin sosionomin kompetensseihin. Opinnäytetyössämme oppimistavoitteenamme oli syventää sosiaalialan osaamistamme sosionomin kompetensseista erityisesti eettisen osaamisen ja asiakastyön osaamisen osa-alueilta. Eettisen osaamisen suunnasta oppimistavoitteenamme oli oppia havaitsemaan osallisuuden vahvistamisen keinoja, jotka soveltuvat erityisesti nuorille ja juurruttaa osallisuuden vahvistamisen periaatteet

osaksi omaa ammatti-identiteettiämme. Näin pystymme työelämässä omalla toiminnallamme ehkäisemään huono-osaisuutta ja syrjäytymistä. Tavoitteenamme oli myös syventää sosiaalialan eettistä osaamistamme toimimalla tutkimukseen osallistuvien nuorten yksilöllisyyttä ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Asiakastyön osaamisen oppimistavoitteenamme oli oppia tunnistamaan osallisuuden merkitys nuorten hyvinvointiin ja saavuttaa sen kautta osaamista, jota pystymme hyödyntämään tulevissa työtehtävissämme sosionomeina. Lisäksi oppimistavoitteenamme oli opinnäytetyöprosessin kautta kehittää tutkimusmenetelmäosaamistamme erityisesti kvalitatiivisen tutkimuksen osalta.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyössämme tutkimme Taiku nuorten taitopajan asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta työpajatoiminnassa laadullisella tutkimuksella, jonka aineiston keruumenetelmänä käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelua. Tietopohjana hyödynsimme osallisuuteen liittyvää teoriaa keskityen nuorten sosiaaliseen osallisuuteen, osallisuuden rakentumiseen sekä edistämiseen. Valitsimme tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska se ei tavoittele yleistyksiä, vaan tarkoituksena on ilmiön kuvaaminen ja syvälinen ymmärtäminen (Kananen 2008, 24). Lisäksi kvalitatiiviset menetelmät korostavat tutkittavien näkökulmaa sekä tuovat heidän äänensä kuuluviin (Hirsjärvi & Hurme 2010, 28), jota tavoittelimme tutkimuksessamme. Tutkimusprosessin aikana tehdyt valinnat vaikuttavat tutkimuksen luotettavuuteen sekä eettiset kysymykset ovat läsnä tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa (Kananen 2008, 133).

4.1 Kohderyhmä

Yksi keskeisistä luotettavuuskysymyksistä laadullisessa tutkimuksessa on otoskoon määrittely eli se, kuinka monta henkilöä tutkimusta varten haastatellaan. Otannan tulee edustaa tutkinnan kohteena olevaa perusjoukkoa, joskaan ei ole olemassa mitään yleistä sääntöä siitä, mikä määrä on tarpeeksi kuvaamaan sitä riittävällä tarkkuudella. Haastateltavien valinnan tulee olla perusteltua. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 70–71.) Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista ymmärtää jotain ilmiötä ja tällöin tutkimusaineiston ei tarvitse olla laaja. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto tai tutkittavat valitaan kriteereiden perusteella, jotka tutkija on asettanut, jolloin puhutaankin harkinnanvaraisesta otoksesta. Aineiston laajuutta voidaan rajata sen mukaan, onko kyse suuremmasta tutkimushankkeesta vai esimerkiksi opinnäytetyöstä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Tarjosimme kaikille Taikun toiminnassa vähintään puoli vuotta mukana olleille, noin kymmenelle asiakkaalle, mahdollisuuden osallistua haastatteluun. Rajasimme kohderyhmää toimintaan osallistumisen keston perusteella, koska tutkimuskysymyksemme kannalta oli relevanttia haastatella vain henkilöitä, joilla on jo hieman pidempi kokemus Taikun toimintaan osallistumisesta. Tavoittelimme vähintään neljää haastateltavaa ja rajasimme haastateltavien enimmäismäärän kuuteen haastateltavaan resursseihimme perustuen. Teimme yhteistyötä Taikun ohjaajien kanssa tavoittaaksemme

kohderyhmän ja kartoittaaksemme asiakkaiden halukkuutta osallistua tutkimukseen. Esittäydymme kesäkuun alussa asiakkaille etäyhteyksin ja kerroimme heille tutkimuksestamme. Esittäytymisen yhteydessä selvensimme haastattelun käsitteitä yleisellä tasolla, joka helpotti niiden ymmärrettävyyttä. Esittäytyminen tallennettiin, jotta asiakkailta, jotka eivät päässeet mukaan tilaisuuteen, oli mahdollisuus katsoa se myöhemmin. Ajattelemme, että esittäytymisemme sekä käsitteiden avaaminen lisäsi nuorten halukkuutta osallistua haastatteluihin ja heidän oli haastattelutilanteissa helpompi olla avoimia, kun olimme tavanneet jo ennen haastatteluja.

Toimitimme Taikun ohjaajille saatekirjeen (LIITE 3) sähköisessä muodossa, jonka he antoivat esittäytymisemme jälkeen kohderyhmään kuuluville nuorille. Saatekirjeeseen oli koottu oleelliset asiat tutkimuksesta sekä haastattelusta, korostaen vapaaehtoisuutta sekä luottamuksellisuutta. Siinä oli myös ohjeet, miten nuoret voivat ilmoittaa halukkuutensa toimia haastateltavina. Aluksi nuorista ei löytynyt riittävästi halukkaita haastateltavia, mutta jatkamalla ilmoittautumisaikaa viikolla sekä tarjoamalla haastatteluun osallistuville Hesburgerin lahjakortit, saimme haastateltaviksi viisi nuorta, jolloin otoskoko oli tavoitteemme mukainen. Haastatteluun nuoret ilmoittautuivat Taikun ohjaajille, joiden kanssa sovimme haastatteluajat.

4.2 Aineiston kerääminen

Tutkimuksen luonteen vuoksi valitsimme aineiston hankintamenetelmäksi haastattelun, jota voidaan luonnehtia vuorovaikutukseksi, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa (Eskola & Suoranta 2014, 86). Haastattelu on tutkijan aloitteesta muodostuva tavoitteellinen, tiedonkeruuseen tähtäävä tilanne, jossa tutkijan tehtävänä on välittää kuvaa haastateltavan kokemuksista. Haastattelu on osa tutkimusprosessia ja perustuu käsitteisiin, merkitykseen ja kieleen. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018, 28; Hirsjärvi & Hurme 2010, 41–42.) Aineiston kerääminen vaikuttaa merkittävästi tutkimuksen laatuun (Hirsjärvi & Hurme 2008, 184) ja huomioimme tämän valmistautumalla huolellisesti haastatteluihin. Pehdyimme haastattelun toteuttamiseen liittyvään kirjallisuuteen ja huolehdimme etukäteen haastatteluun liittyvistä käytännön järjestelyistä.

Valitsimme aineiston keruumenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun, koska siinä korostuvat haastateltavien omat tulkinnat ja merkitykset asioille. Teemahaastattelussa ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin. Puolistrukturoitu teemahaastattelu etenee tiettyjen ennalta määriteltyjen teemojen kautta, joiden ilmiöt ja käsitteet

nousevat aiheeseen liittyvästä teoria- ja tutkimustiedosta. Teemahaastattelussa ei ole tarkkoja ennalta määriteltyjä kysymyksiä, mutta haastattelun aiheet eli teemat ovat kuitenkin kaikille haastateltaville samat. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47–48, 66.) Tutkimuksemme haastattelun teemat nousivat esiin opinnäytetyömme tietoperustasta ja haastattelukysymysten suunnittelussa pyrimme siihen, että haastateltavien vastauksista on mahdollista löytää tulkintoja tutkimuskysymykseen. Haastattelun pääteemoiksi nousivat osallisuus omassa elämässä sekä yhteisö ja ryhmään kuuluminen. Pääteemat sekä niistä muodostuvat alateemat on kirjattu erilliseen teemarunkoon (LIITE 1). Alateemojen käsitteet korostuvat ja toistuvat opinnäytetyömme tietoperustassa, jonka vuoksi tulkitimme niiden olevan tutkimuskysymyksemme kannalta oleellisia.

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, koska tavoittelimme aineistoa, jossa nuoret kertovat avoimesti omakohtaisista kokemuksistaan ilman, että ryhmän läsnäolo vaikuttaa niihin. Haastattelupaikka voi vaikuttaa merkittävästi haastattelun onnistumiseen ja siihen, kokeeko haastateltava olonsa avoimeksi ja luontevaksi (Eskola ym. 2018, 33–34). Tutkimuksemme haastattelut toteutettiin kesäkuussa 2021 asiakkaiden pajapäivän aikana. Haastatteluista kolme tehtiin Taikun sisätiloissa ja kaksi ulkona.

Huomionarvoista tutkimuksessa on huolehtia haastateltavien asiallisesta kohtelusta ja informoinnista (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 80–81). Laadullista tutkimusta tehdessä aineistona on usein luottamuksellista materiaalia haastateltavista henkilöistä ja tutkijan tulee huolehtia, että hänellä on lupa haastatteluaineiston käyttöön. Haastateltavien nimiä ei tuoda yleensä tutkimuksessa esille vaan haastateltavat esiintyvät anonyymeinä. (Kananen 2008, 135–136.) Haastattelujen alussa kerroimme nuorille haastattelun etenemisestä sekä korostimme osallistumisen olevan vapaaehtoista ja haastattelussa esiin tulleiden asioiden olevan luottamuksellisia. Toimme myös esiin, ettei heidän henkilöllisyytensä käy ilmi tutkimuksen missään vaiheessa. Taustatietoina keräsimme ainoastaan sen, kauanko haastateltavat olivat olleet mukana Taikun toiminnassa.

Haastattelut etenivät teemarungon (LIITE 1) mukaisesti ja kävimme sen haastattelujen alussa nuorten kanssa läpi. Haastattelujen edetessä avasimme alateemat arkikielelle laatimamme operationalisointitaulukon (LIITE 2) avulla aina seuraavaan alateemaan siirtyessä. Näin varmistimme, että haastateltavat ymmärsivät mitä tarkoitamme haastattelun käsitteillä. Toimimme yhdenmukaisesti kaikissa haastatteluissa ja näin varmistimme tutkimuksen luotettavuutta jokaisen haastateltavan saadessa samat tiedot. Hyödynsimme haastatteluissa alateemojen operationalisointitaulukon esimerkkikysymyksiä sekä käytimme tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Haastattelujen tarkentavat

kysymykset olivat yksilöllisiä ja niiden määrä vaihteli riippuen nuorten vastauksista ja halukkuudesta kertoa avoimesti aiheesta. Osallistuimme kaikki haastatteluihin yhdessä, yhden toimiessa vastuuhaastattelijana. Vaihdoin vastuuhaastattelijaa niin, että kaikki saivat kokemusta haastattelijana toimimisesta. Yhden toimiessa vastuuhaastattelijana, muut tekivät haastattelun aikana muistiinpanoja ja esittivät tarkentavat kysymyksensä vasta pääteeman läpikäymisen jälkeen, jotta haastattelutilanne pysyi rauhallisena. Nuorilla oli mahdollisuus palata halutessaan täydentämään aiemmin läpikäytyjä teemoja.

Haastatteluihin tulee valmistautua muun muassa huolehtimalla, että siihen käytettävä tekninen välineistö on kunnossa. Laadun varmistamisen vuoksi haastattelut on hyvä myös litteroida mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 184–185.) Tutkimuksessamme haastattelutilanteet tallennettiin nauhoittamalla ne kahdella matkapuhelimella. Tähän pyydettiin nuorilta suostumukset. Olimme valmistautuneet myös kirjaamaan haastattelut tietokoneella, jos tallentamiseen ei olisi saatu lupaa. Tallentaminen aloitettiin varsinaisen haastattelun alkaessa eli haastattelun etenemisen läpikäymistä ja teemaluettelon esittelyä ei tallennettu. Nauhoitettujen haastattelujen kesto vaihteli 27–36 minuutin välillä.

4.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Litterointi tarkoittaa nauhoitettujen haastattelujen purkamista eli kirjoittamista puhtaaksi sanasta sanaan (Hirsjärvi & Hurme 2010, 138). Kuuntelimme ensin tallennetut haastattelut läpi kokonaiskuvan hahmottamiseksi, jonka jälkeen litteroimme ne eli kirjoitimme ne sanasta sanaan auki tekstimuotoon. Osallistuimme kaikki litterointiin ja tallensimme ne yhteen Word-tiedostoon ryhmitellen ne haastattelujen alateemojen mukaisesti. Litteroinnit kirjoitettiin Arial Narrow-fontilla, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 32 sivua.

Haastateltavien anonymiteetti turvattiin siten, että haastatteluissa esiin tulleita nimiä ei kirjoitettu litterointiin. Haastateltavat erotettiin litteroinnissa yksilöimällä heidät aakkosilla A, B, C, D ja E. Haastateltavien tietosuojan kannalta on oleellista pyrkiä määrittämään mahdollisimman tarkkaan se, miten ja kuinka kauan tutkimusaineistoa säilytetään sekä mitä aineistolle tapahtuu, kun sitä ei enää tarvita (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2021). Litteroinnit tallennettiin ja säilytettiin niin, että vain tutkimuksen tekijöillä oli pääsy tiedostoihin. Tutkimuksemme aineisto hävitettiin opinnäytetyömme valmistuttua.

Aineisto on hyvä lukea läpi useampaan kertaan ennen analyysia kokonaisuuden hahmottamiseksi. Kun aineisto on koottu teemahaastatteluun, voidaan haastattelurunkoa hyödyntää luokittelun apuvälineenä, jolloin siinä on mukana tutkimuksen teoreettinen näkökulma, johon teemat ovat pohjautuneet. (Eskola & Suoranta 2014, 151, 153.) Kävimme kaikki litteroidut aineistot läpi huolella tehden samalla havaintoja, joista keskustelimme yhdessä ennen analysoinnin jatkamista.

Aineiston analysoinnin tarkoituksena on tehdä aineistosta selkeä ja tiivis, kuitenkin kadottamatta sen sisältämää tietoa (Eskola & Suoranta 2014, 138). Aineiston analysointimenetelmänä käytimme teemoittelua, joka on yksi kvalitatiivisen analyysin keino ja perusteltua työssämme aineistonkeruumenetelmämme vuoksi. Teemoittelu on aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisten aihealueiden mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105). Teemoittelusta aineistosta etsitään piirteitä, jotka toistuvat haastateltavien vastauksissa. On oletettavaa, että ainakin osa näistä nousee teemahaastatteluun valituista teemoista, mutta vastauksista saattaa nousta myös muita, uusia teemoja. Teemojen havaitseminen aineistosta pohjautuu tutkijan tulkintoihin haastateltavien sanomisista. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 173.) Osallistuimme kaikki teemoitteluun saadaksemme erilaisia tulkintoja aineistosta. Näin varmistimme myös tutkimuksen luotettavuutta, kun teemoittelu ei pohjautunut vain yhden henkilön tulkintojen ja havaintojen varaan.

Aloitimme teemoittelun merkitsemällä aineistoon nuorten vastaukset eri väreillä, riippuen mihin haastattelun alateemaan ne tulkintamme mukaan liittyivät vahvimmin. Havaitimme, että nuorten vastaukset eivät aina liittyneet teemaan, josta olimme haastattelussa keskustelleet ja samankaltaisia asioita nousi esiin useamman eri haastatteluteeman sisällä. Kun aineisto oli käsitelty kokonaisuudessaan, hyödynsimme Word:n tekstinkäsittelyn leikkaa-liitä toimintoja ja ryhmittelimme litteroidun aineiston uudestaan alkuperäisiin alateemoihin.

Tämän jälkeen poimimme nuorten vastausten pääsisällöt ja kirjoitimme ne pelkistäen erilliseen Word-tiedostoon, joka helpotti yhdistyvien ja mahdollisten uusien teemojen havaitsemista. Jatkoimme analysointia yhdistämällä pelkistetyn aineiston yhteneväisiä, samaa tarkoittavia asioita ja muodostimme näin aineistosta teemat, joiden alla esitämme tulokset.

5 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen tekoa ohjaavat kaikille tieteenaloille yhteiset eettiset periaatteet. Niiden mukaan tutkijan tulee ottaa huomioon osallistujien ihmisarvoon ja itsemääräämisoikeuteen liittyvät tekijät, huomioida luonnon moninaisuus ja kunnioittaa kulttuuriperintöä sekä huolehtia, ettei tutkimus tuo vahinkoa, haittoja tai riskejä ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuksen kohteena oleville tahoille. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7.) Huomioimme eettiset periaatteet opinnäytetyöprosessissamme muun muassa kunnioittamalla nuorten valinnan vapautta osallistua tutkimukseen. Pehdyimme tutkimuksen kohteena olevaan aiheeseen ja yhteisöön huolella ennen haastattelujen tekoa, jotta varmistimme mahdollisimman luotettavan lopputuloksen, ja sensitiivisen työskentelyn tutkimuksen aikana. Pehdyimme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) Hyvän tieteellisen käytännön ohjeisiin ja sitouduimme toimimaan opinnäytetyöprosessissamme ohjeiden mukaisesti muun muassa toimimalla rehellisesti ja huolellisesti koko tutkimusprosessin ajan, noudattamalla tieteelliselle tiedolle asetettuja vaatimuksia sekä kunnioittamalla muiden tutkijoiden työtä asianmukaisilla lähdeviittauksilla.

Laadullisessa tutkimuksessa riskinä voidaan pitää tulosten luotettavuutta. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole yksiselitteistä ohjetta, vaan se jää tutkijan arvioinnin ja näytön varaan. Luotettavuus on otettava huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Riittävä dokumentaatio erityisesti tutkijan valintojen ja ratkaisujen perusteluista on tärkeää. (Kananen 2014, 145–146, 150.) Huomioimme kyseisen riskin ja otimme luotettavuuden tarkastelun huomioon jo suunnitteluvaiheessa ja perustelimme tutkimuksen toteuttamiseen liittyvät valinnat sekä dokumentoimme ne suunnitelmaamme.

Kvalitatiivisesti suuntautuneissa analyyseissa ja haastatteluaineistoihin perustuvissa tutkimuksissa on tavoitteena päätyä onnistuneisiin tulkintoihin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 151). Tutkimuksessa on monta muuttujaa, jotka vaikuttavat tutkimuksen laatuun. Näitä ovat muun muassa tutkija itse valintoihin ja uskomuksiin sekä käytettävät tutkimusmenetelmät ja tutkittava ilmiö. Etenkin laadullisessa tutkimuksessa on se vaara, että tutkijan omat näkemykset sekoittuvat tutkimusmateriaaliin ja sen tulkintaan. On myös mahdollista, että tutkija tiedostamattaan etsii tutkimuksellaan vahvistusta jo olemassa oleville näkemyksille ja teorioille. Asioiden sivuuttaminen ja mainitsematta jättäminen on tutkimustulosten vääristelyä. (Kananen 2008, 121–122, 134.) Tiedostimme sen, että meillä voi olla ennakkoon erilaisia käsityksiä ja ajatuksia tutkittavasta aiheesta. Toimimme siten,

etteivät ennakkokäsityksemme vaikuta opinnäytetyöhömmä. Tutkimuksessamme varmensimme tulkintojen oikeellisuutta sillä, että tutkimuksessamme oli useampi henkilö luomassa tulkintoja. Toimimme kaikissa tutkimuksen vaiheissa rehellisesti ja sitouduimme objektiivisuuteen tekemisämme valinnoissa ja tulkinnoissa. Erityisesti analysointivaiheessa otimme huomioon erilaiset tulkintamme ja teimme jatkuvaa arviota keskustelemalla niistä yhdessä. Tutkimuksessamme sitouduimme tuottamaan totuudenmukaisia tutkimustuloksia, joissa huomioimme kaikki aineistosta esiin nousevat asiat.

Termi validiteetti kuuluu olennaisesti tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Validiteetista puhuttaessa tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä ja uskottavuutta. Sisäinen validiteetti tarkoittaa huolellisuutta, sitä, että tutkitaan oikeanlaisia käsitteitä ja teoriaa sekä tutkimuksen tulosten ja niistä tehtyjen johtopäätösten asianmukaisuutta. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan yleistettävyyttä, eli sitä, kuinka tutkimuksen tuloksia voidaan viedä toisiin samankaltaisiin tilanteisiin. (Kananen 2008, 123; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Tutkimuksemme sisäistä validiteettia varmistimme tarkkaan harkitulla ja kohderyhmän mukaisella tietoperustalla, joka oli relevantti ja riittävän laaja tutkimuksemme tarkoitukseen nähden. Aineiston analysoinnissa peilasimme tuloksia tietoperustaan varmistaaksemme tulosten ja niistä syntyvien johtopäätösten asianmukaisuuden ja välttääksemme sattumanvaraisuuden. Yleistettävyyden osalta arvioimme tutkimuksemme tulosten olevan heikosti yleistettäviä. Syynä tähän ovat tutkimuksemme luonne ja otoskoko. Kvalitatiivisen tutkimuksen päätarkoitus ei ole yleistää vaan tuottaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä.

6 NUORTEN OSALLISUUDEN KOKEMUKSET TYÖPAJATOIMINNASSA

Esitämme tulokset tutkimusaineiston analysoinnin kautta nousseiden teemojen mukaisesti. Havainnollistaaksemme tuloksia ja parantaaksemme tutkimuksen luotettavuutta käytämme haastatteluu osallistuneiden nuorten suoria lainauksia tulosten esittämisen yhteydessä.

6.1 Nuorten kokemukset kuulluksi tulemisesta

Kokemuksista nousi esille, että Taikussa tullaan hyvin kuulluksi ohjaajien toimesta. Nuoret ajattelivat, että lähes kaikkien asioiden jakaminen ohjaajien kanssa oli helppoa ja heidät oli helppo tavoittaa. Ryhmän koko vaikutti kuulluksi tulemisen kokemuksiin. Eräs nuorista kertoi tunteneensa, että ohjaajat olivat aidosti kiinnostuneita hänestä ja hänen asioistaan ja tämä näkyi etenkin, kun läsnäolijoita oli paikalla vähemmän. Kertomuksissa nousi esiin, että ohjaajat kyselivät ja kuuntelivat säännöllisesti tekemiseen ja eri paikoissa käymiseen liittyviä toiveita sekä tarttuivat nuorten esittämiin asioihin ripeästi.

Taikun ohjaajat aina kuuntelee ja kyselee mitä me haluttais tehdä ja missä haluttais käyä niin ne ottaa niitä huomioon.

Varsinki niille vetäjillehän pystyy aika helposti tyylit sanoa ihan mistä tahansa, että nakkaa vaa viestin siitä nii ei mittään, että no otetaan sitte puheenaiheeksi.

Yksilötyö ja oma ohjaaja-toimintamalli nähtiin tärkeänä kuulluksi tulemisen kokemisessa. Ohjaajien taito havaita tuntemuksia nousi myös esiin; yksi nuorista kertoi esimerkiksi ohjaajien ottaneen puheeksi huomattessaan häntä vaivanneen jonkin asian.

Ku ite oon ollu sillee ehkä hieman vähän niinku viikko, vähän päälle, olin sillee vähän ah- taalla niin sanotusti. Niin kyllä sitä niinku huomaa sitte, kuinka nopeasti sillee vähän niinku että niin, että miten mennee, että silleen otettiin niinku silleen puheeksi. Se on niinku jännä, että sinänsä tuli kuulluksi, vaikka ei se ei niinku välttämättä sanonuk- kaan välttämättä pahemmin mittään.

Tuloksissa nousi esille kokemuksia myös siitä, ettei kuulluksi tuleminen nuorten keskuudessa aina toteutunut. Vertaisten kanssa toimiessa osa koki, että toisinaan puhutaan päälle eikä omaa

ääntä saa kuuluviin. Toisaalta eräs nuorista kertoi, että näissä tilanteissa asiat on huomioitu ohjaajien toimesta ja niihin on palattu jälkikäteen. Osa koki tulleen parhaiten kuulluksi etätyöskentelyn porinatuokioissa. Yksi nuorista nosti esiin kokemuksensa siitä, että ryhmän jäsenten vaihtuvuus haastoi ryhmädynamiikkaa. Vuorovaikutuksen koettiin olleen pääsääntöisesti aitoa ja läsnäolevaa sekä ohjaajien että nuorten kanssa. Vuorovaikutuksen aitous vaihteli erään nuoren kokemuksen mukaan tilanteesta ja ajankohdasta riippuen. Vuorovaikutus varsinkin ohjaajien kanssa koettiin arvostavana ja tasavertaisena.

Kyllähän täällä niinku jutellaan, ei oo semmosta, että tulisit niinku johonki laitokseen ja juttelisit niinku työntekijälle, että kyllä täällä, että kyllä täällä on semmosta, että heitetään semmosta inside-juttua ja rupertellaan niinku ihminen ihmiselle.

6.2 Nuorten kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista

Kokemuksista ilmeni, että vaikuttamismahdollisuudet Taikun toiminnassa olivat pääosin hyviä. Suurin osa koki ohjaajien olevan kiinnostuneita nuorten ideoista sekä ehdotuksista toimintaa suunniteltaessa ja ajatusten esiin tuominen koettiin helpoksi. Nuoret olivat ehdottaneet muun muassa kirjakerhon perustamista sekä erilaisia retkikohteita ja vierailuja. Eräs nuorista nosti esiin, että mielipiteitä ja ideoita voi ilmaista halutessaan myös henkilökohtaisesti ohjaajille esimerkiksi WhatsApp-viestillä, jos kokee haastavaksi kertoa niistä kaikkien kuullen.

On meillä siis whatsapp, tai siis ohjaajilla on ja sen kautta voi laittaa silleen yksärillä, jos ei kykene, halua tai pysty sanomaan kasvotusten.

Nuorten ehdotuksia toiminnoista oli toteutettu mahdollisuuksien mukaan. He ajattelivat, että osa toteutumattomista toiveista johtui resurssien vähyydestä tai ryhmän vähäisestä kiinnostuksesta ehdotettua toimintaa kohtaan. Kokemusten mukaan toiminta Taikussa on vapaaehtoisuuteen perustuvaa; kaikkeen ei ole pakko osallistua, jos ei halua vaan toiminnoille löytyy usein vaihtoehtoja. Eräs nuorista esimerkiksi kertoi, että sai korvaavan tehtävän, koska ei ollut kiinnostunut elokuvateatterissa esitetyistä elokuvasta, jota muut menivät katsomaan. Osa koki, ettei valinnanmahdollisuutta ole aina ollut, vaan jotkut toiminnot koettiin pakollisina.

Niin, kun mä oon sanonut, että mä en halua mennä salille, niin ne on sanonu suoraan, että se kuuluu taikutoimintaan, että sun on pakko.

Nuorten mukaan Taikussa vaihtoehtoisia toimintoja löytyi hyvin ja niihin pystyi vaikuttamaan oman mielenkiinnon mukaan. Esimerkiksi askarrellessa he olivat voineet valita useista kädentaidollisista vaihtoehtoista itselleen mieluisimman tai tehdä oman ehdotuksen mukaisen työn. Kuntosalikäynnin sijaan oli voinut tehdä muuta liikunnallista vaihtoehtoa, kuten lenkkeillä, jos salille meno ei kiinnostanut. Nuorten mahdollisuudet vaikuttaa nousivat esiin myös koulutus- ja työkokeiluihin liittyen. Yksi heistä nosti esiin, että oli saanut vaikuttaa niiden osalta esimerkiksi mihin ja milloin osallistuu, oman mielenkiinnon mukaan. Myös oppilaitosvierailukohteet oli toteutettu nuorten toiveiden mukaan.

6.3 Yhdessä toimiminen sosiaalisen vahvistumisen tukena

Nuoret kokivat löytäneensä Taikun toiminnan kautta samankaltaisissa elämäntilanteissa olevia vertaisia ja asioiden jakaminen heidän kanssaan koettiin tärkeänä. Uusiin ihmisiin tutustumisen koettiin olevan Taikussa helppoa. Merkityksellisinä korostuivat muun muassa turvallinen ilmapiiri, mielekkäässä ryhmässä oleminen sekä toimintaan osallistumisen kautta muodostuneet kaveri- ja ystävyysuhteet.

Koen olevani Taikulla hyvässä seurassa. Parasta on se, että mua ei oo kiusattu koko aikana, ku mää oon ollu Taikulla.

Taikussa saatu vertaistuki koettiin hyödylliseksi. Nuoret nostivat esiin ja kokivat tärkeänä sen, ettei ajatuksineen jää yksin vaan asioita voi jakaa toisten kanssa. Omien kokemusten jakamisen muille koettiin olevan pääosin helppoa. Eräs nuorista kertoi, että vaikutti hän halua jakaa niitä muille, on hän toiminut vertaistukena toisille ja koki sen mielekkäänä. Keskustelut vertaisten kanssa toivat uusia tapoja ajatella ja nähdä asioita. Vertaistukena toimiminen toisille loi myös tunnetta tarpeellisuudesta.

Joo kyllä se totanoin monesti on, tavallaan kun siitä puhuu, niin tuntuu mukavalta jakaa jostain asiaa. Ja kun tajuaa, että hetkinen tolla on täysin sama, niin sitä pystyy tavallaan auttamaan sitä toista siinä huonon asian suhteen.

Kun pääsee jakamaan niin ei ole vaan ite sen asian kanssa. Se on ihan mielenterveyden kannalta hyvä asia, että pystyy puhumaan. Ei oo vaan omassa kuutiossa vaan se asia, vaan pääsee sen kuution ulkopuolelle.

Koronapandemiasta johtuneet rajoitukset sekä niiden vaikutukset ryhmässä toimimiseen nousivat esiin nuorten kertomuksissa. Eräs heistä kertoi kokeneensa ulkotiloissa toteutetuissa pienryhmissä saadun vertaistuen olleen hänelle tärkeää koronapandemian aikana, jolloin vuorovaikutuskontaktit olivat muutenkin vähäisiä. Yksi nuorista kuvaili kokeneensa vertaistuen ja ryhmässä juttelemisen vähentyneen toimittaessa aiempaa pienemmissä ryhmissä kokoontumisrajoitusten vuoksi.

Nuoret kokivat erilaiset retket ja vierailut uusiin paikkoihin erityisen mielekkäiksi. Kertomuksissa korostui sen merkitys, että uusiin paikkoihin oli päästy tutustumaan porukalla eikä ainoastaan yksin ohjaajan kanssa. Myös omien mielenkiinnonkohteiden kautta toteutuneet toiminnot ja niistä syntyneet onnistumisen tunteet nousivat esiin kokemuksista. Nuoret kokivat saaneensa mielihyvää ja vahvistusta Taikussa erilaisten kokemusten ja elämysten myötä.

Minusta on Taikulla kaikista huipuinta se, että ollaan saatu mennä tutustumaan niihin paikkoihin porukalla, ettei tarvi yksin sinne mennä sen ohjaajan kanssa. Me ollaan käyty siellä, mikähän se oli se tapahtuma, mihin me menttiin käymään porukalla. Se oli tosi mukava ja opin uutta.

No ainaki just eityisesti nää ryhmäreissut missä me ollaan käyty, mää oon saanu niistä mielihyvää, että se on vahvistanu mua.

Osa nuorista oli havainnut Taikun toiminnan kautta syntyneen osaamista ja työelämätaitoja, joita he voivat hyödyntää tulevissa työtehtävissään. Toiminnan kautta he olivat kokeneet pystyvänsä hyödyntämään omaa olemassa olevaa osaamistaan esimerkiksi auttamalla ohjaajia ja muita nuoria tietotekniikkaan, käsitöihin ja retkeilyyn liittyvissä asioissa. Tämä auttoi nuoria myös oman osaamisen ja vahvuuksien tunnistamisessa. Kertomuksissa korostui, että nuoret kokivat tärkeiksi tilanteet, joissa pystyivät olemaan hyödyksi muille ja ne loivat tarpeellisuuden tunteita.

6.4 Ohjaus sosiaalisen vahvistumisen tukena

Kokemuksissa Taikun tarjoama sosiaalinen vahvistaminen näyttäytyi laaja-alaisena. Nuoret kertoivat saaneensa monimuotoista tukea arjenhallintataitoihin liittyen. Toimintaan osallistuminen oli auttanut arki- ja vuorokausirytmien ylläpitämisessä sekä tuonut sisältöä päiviin.

Jos vertais siihen, että ei hirveesti tekis mittään ja ei niinku kävis täällä ollenkaan nii kyllä sitä vaa olis kotona ja pyörittelis peukaloita, että ei sitä oikeestaan menis mihinkää.

Kyllä mä sanosin, että täällä just Taiku antaa sen merkityksen, että saa kirjaimellisesti syyn herätä aamulla aikasin ja lähtee jonneki toimintaan mukaan. Että kyllä tää on niinku antanu sen merkityksellisyyden tunteen, ku täällä tehään jotaki, mennään etiäpäin.

Nuorten osaaminen ja innostus muun muassa ruuanlaittoon sekä liikuntaharrastuksiin oli lisääntynyt Taikon toiminnan myötä. Osalla kiinnostus näihin oli jatkunut myös vapaa-ajalle esimerkiksi säännöllisenä kuntosaliharrastuksena. Koronarajoitusten aikana etätehtävänä ollut ruuanlaitto kotona oli koettu mieluisaksi ja osa oli saanut onnistumisen kokemuksia sen myötä. Eräs nuorista nosti esiin leipomisen, joka oli hänelle uusi, mutta mieluinen kokemus.

Kertomuksissa korostui Taikon tsemppaava ilmapiiri sekä yksilöohjauksena saatu tuki ja apu esimerkiksi erilaisten hakemusten täyttämässä sekä palveluissa asioimisessa. Eräs nuorista oli saanut apua ja ohjausta hakiessaan ensimmäistä vuokra-asuntoaan ja koki tämän merkittävänä. Moni nuorista toi esille, että apu Kelan kanssa asioidessa oli tarpeellista. He kokivat tärkeänä sen, että Taikulla voi yhdessä ohjaajan kanssa tehdä Kelan hakemuksia tai soittaa asiakaspalveluun.

Ja sitte varmaan kaikista isoin on just nämä Kelan ja työkkärin asiat ku ne on semmonen paperiviidakko, että emmää ymmärrä miten ihmiset, joilla ei oo extra-apua nii niitten kanssa tulee toimeen. Mulla tuntuu, että ne on jo avun kanssaki niin monimutkasta että.

Kokemusten mukaan Taikon toiminta kannustaa terveellisiin elämäntapoihin. Toiminnan kautta oli tarjoutunut mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen ja terveellisten ruokailutottumusten oppimiseen, mikä toi osalle nuorista onnistumisen kokemuksia. Kertomuksista nousi esiin myös päiheteettömyyteen motivointi. Esimerkiksi yksi nuorista koki merkitykselliseksi saamansa tuen tupakan polton lopettamisessa.

Nuoret kokivat saaneensa monipuolista tukea sekä ohjausta opiskeluun ja työelämään liittyvissä asioissa. He olivat saaneet ammatinvalintaohjausta, tietoa opiskelu- ja koulutusmahdollisuuksista sekä konkreettista tukea yhteishaun tekemisessä. Osa oli päässyt tutustumaan eri aloihin muun muassa vieraillemalla oppilaitoksissa sekä osallistumaan työ- ja koulutuskokeiluihin. Eräs nuorista koki tärkeäksi ohjaajilta saamansa tuen ja kannustuksen, jonka avulla uskalsi aiemmista pettymyksistä huolimatta hakea uudestaan haluamaansa opiskelupaikkaa.

No mua ehkä enempi nyt nuissa opiskeluhommissa, että ei välttämättä työnhakuommissa vaan enemmänki opiskeluun liittyen ollaan tehty juttuja. Ensinnäki ne auttaa mua niissä hakemuksissa ja nuissa ja sitten ollaan kartotettu mikä kiinnostais ja missä ois hyvä, tehty jotaki semmosia testejä ja näin.

Sosiaalisten taitojen harjaannuttamiseen nuoret kokivat Taikun olevan tuttu ja turvallinen ympäristö. He kokivat päässeensä elämässä eteenpäin ja saaneensa apua omiin sosiaalisiin tilanteisiinsa liittyviin haasteisiin esimerkiksi yksilöohjauksen kautta. Toisaalta kertomuksissa nousi esille, ettei kaikilla ollut tarvetta sosiaalisten taitojen kehittämiseksi ja osa nuorista koki, etteivät vuorovai-
kutustaidot olleet kehittyneet.

Sain yksilöohjausta ennen kuin tulin kunnolla tähän Taikun toimintaan mukaan. Mulla oli semmonen isojen joukkojen kammo niin me aloitettiin silleen pikkuhiljaa, että me menttiin hiljaisina aikoina kaupungille ja sitte sitä vähän niinku lisättiin ja sitten mä tulin tänne. Mää sain semmosta hyvin yksilöllistä, minulle suunniteltua.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Keskeisenä johtopäätöksenä opinnäytetyössämme on, että Limingan kunnan Taiku nuorten taitopajan toimintaan osallistuminen on tukenut nuorten osallisuutta. Ihmisen ollessa osallinen, hän kokee olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta, tulee kuulluksi ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b). Osallisuuden kokemukset ovat keskeinen kulmakivi osallisuuden syntymiselle. Tutkimuksemme tuloksissa osallisuuden kokemukset liittyivät vahvasti osallisuuteen omassa elämässä ja osallisuuteen yhteisössä, joiden kautta tuomme esiin johtopäätökset peilaten niitä laatimaamme *Osallisuuden portaat Taiku nuorten taitopajassa* -porrasmalliin (KUVA 1, sivu 12).

Nuorten osallisuutta yksilötasolla vahvisti Taikun ohjaajilta saatu tuki ja ohjaus erityisesti arjenhallintataitoihin liittyen. Osallisuutta omassa elämässä edistetään Isolan ym. (2017, 25) mukaan tuemalla ihmisen autonomiaa, elämän ennakoitavuutta ja toimintaympäristön ymmärrettävyyttä. Porrasmallimme neljännen portaan kuulluksi tuleminen sekä viidennen portaan avoin dialogi toteutuivat Taikussa erityisesti ohjaajien toimesta; nuoret kokivat, että heidän toiveensa huomioitiin ja vuorovaikutus ohjaajien kanssa oli tasavertaista ja aitoa. Ohjaajien sensitiivinen työote ja taito havainnoida nuoria edistivät kuulluksi tulemistä. Matala kynnyks tuoda asioita esiin eri väylien kautta antoi jokaiselle nuorelle tasapuolisen mahdollisuuden vaikuttamiseen vähentäen eriarvoisuutta. Taikun toiminnassa huomioitiin hyvin vapaaehtoisuus ja valinnanmahdollisuudet. Porrasmallimme toiseksi alimman portaan mukaan nuorten on mahdollista itse valita, osallistuuko toimintaan vai ei. Tämä toteutui nuorten kokemusten mukaan Taikun toiminnassa melko hyvin ja nuorten oli pääsääntöisesti mahdollista itse määrittellä osallistumisensa yksittäisiin toimintoihin. Nuorten kokemuksista ilmeni, että porrasmallimme toiseksi ylimmän portaan suunnitteluyhteistyötä tapahtui jonkin verran. Isolan ym. (2017, 32) mukaan yksilön uskoa omaan vaikuttamismahdollisuuksiin voidaan lisätä esimerkiksi palvelujen yhteiskehittämisellä.

Nuorten kokema osallisuus yhteisössä toteutui yhdessä tekemisen sekä vertaistuen kautta. Yhdessä ryhmänä toimiminen koettiin mielekkäänä ja vahvistavana. Sosiaalisen osallisuuden voidaan määrittellä olevan yhteisöissä, ryhmissä sekä sosiaalisissa suhteissa olemista, kuulumista, toimimista ja jäsenyyttä, jolloin osallisuus ilmenee erilaisina positiivisina sosiaalisina suhteina (Maunu & Kiilakoski 2018, 114) ja ryhmässä toimiminen voi auttaa nuoria luomaan voimistavaa toimijuutta rohkaistamalla tilanteissa, joissa nuori ei yksin välttämättä uskaltaisi osallistua (Isola ym. 2017, 27).

Taikun kautta saatu vertaistuki loi positiivisia osallisuuden kokemuksia nuorille. Vertaisuuden myötä nuoret olivat saaneet sosiaalista tukea toisiltaan ja ohjaajilta sekä kokemuksia joukkoon kuulumisesta. Vertaistukena toimiminen toisille vahvisti nuorten tarpeellisuuden tunteita. Meriluodon ja Marila-Penttisen (2015, 4) mukaan kokemukset vertaisuudesta ovat olennainen osa osallisuutta. Suomessa käytetty myönteisen tunnistamisen ohjelma tuo esiin, että yksilön identiteetti ja toimintakyky kehittyvät suhteessa toisiin ihmisiin sekä toisilta ihmisiltä saadun vahvistamisen myötä (Maunu & Kiilakoski 2018, 114), joten Taikun kautta saadut kokemukset vertaistuesta ovat nuorille merkittäviä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyömme ensisijaisena tavoitteena oli antaa nuorille mahdollisuus tulla kuulluksi ja pohtia omaan osallisuuteensa vaikuttavia seikkoja. Toisena tavoitteena oli tiedon tuottaminen nuorten osallisuuden kokemuksista työpajatoiminnassa Limingan kunnalle ja Taiku nuorten taitopajan ohjaajille. Opinnäytetyömme tehtävänä oli vastata kysymykseen ”*Millaisia ovat nuorten osallisuuden kokemukset työpajatoiminnassa?*”. Tutkimusmenetelmänä käytimme puolistrukturoitua teema-haastattelua. Onnistuimme tuomaan opinnäytetyössämme esiin nuorten äänen ja kokemukset, jotka ovat hyödynnettävissä toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Havaitimme, miten erilaisia nuorten kokemukset voivat olla samoista aiheista, mikä kertoo jokaisen yksilöllisestä näkökulmasta katsoa ja kokea asioita. Haastatteluissa teimme myös havainnon, etteivät nuoret aina tunnustaneet omaa osaamistaan ja haastattelun kautta he saivat keinon pohtia näitä asioita päästessään sanoittamaan kyseisiä aiheita keskustelun ja kysymysten kautta. Ajatelimme, että Taiku on onnistunut tarjoamaan tukea, joka on auttanut nuoria selkeyttämään opinto- ja urapolkujaan sekä kehittämään arjenhallinta- ja työelämätaitojaan. Taikun toiminta tukee nuorisotakuun toteutusta Limingan kunnassa ja on merkityksellistä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävässä työssä.

8.1 Omat oppimiskokemuksemme

Omat oppimistavoitteemme perustuivat sosiaalialan kompetensseihin ja niistä erityisesti eettiseen ja asiakastyön osaamiseen. Opinnäytetyömme tuki nuorten osallisuutta tuoden heille mahdollisuuden kertoa osallisuuden kokemuksistaan Taikun toiminnassa. Työskentelymme toteutui asiakaslähtöisenä sekä asiakasosallistavana. Koimme, että tiedonhankinta kohderyhmään liittyen lisäsi ymmärrystämme sekä auttoi huomioimaan nuoret haastatteluja suunnitellessa ja toteuttaessa. Toteutimme haastattelutilanteet rentoina ja turvallisina juttelutuokioina esimerkiksi yhdessä kahvikupin äärellä. Nuoret tulivat hyvin kuulluiksi haastattelutilanteissa ja ne toteutuivat vuorovaikutuksellisin keskusteluin. Olimme aidosti läsnä sekä osoitimme kiinnostusta nuorten kertomaa kohtaan. Toimimme haastattelutilanteissa sensitiivisesti kunnioittamalla nuorten itsemääräämisoikeutta; haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista ja kysymyksiin oli mahdollista jättää vastaamatta. Noudatimme koko opinnäytetyöprosessin ajan kaikkia tieteenaloja koskevia, tutkimuksen tekoa oh-

jaavia yhteisiä eettisiä periaatteita suunnitelmamme mukaisesti toimimalla rehellisesti ja huolellisesti sekä noudattamalla tieteelliselle tiedolle asetettuja vaatimuksia sekä käyttämällä asianmukaisia lähdeviittauksia.

Opimme huomioimaan sekä tunnistamaan osallisuuden vahvistamiseen liittyviä keinoja erityisesti nuorten näkökulmasta ja sisäistimme osallisuuden laaja-alaisen merkityksen, jota kannamme jatkuvasti mukana osana ammatillista kasvuamme tulevana sosionomeina. Suoritimme opinnäytetyöprosessin aikana myös opintoihin kuuluvia harjoitteluja, joissa pystyimme asiakastyössä hyödyntämään prosessin aikana syntyneitä osaamista osallisuuden edistämisestä. Myös tutkimusosaamisemme kehittyi läpi opinnäytetyön teon ajan. Saimme esimerkiksi ymmärrystä erilaisista tutkimuksen tekoon ja sen luotettavuuteen vaikuttavista seikoista selvittäessämme tutkimuksemme kanalta tarkoituksenmukaista otantaa, aineiston keruumenetelmää ja analysointitapaa. Työläimpänä osuutena koimme opinnäytetyön suunnitelman teon, mutta opimme, että huolellinen suunnittelu helpotti ja nopeutti toteutusvaihetta.

Aloitimme opinnäytetyömme suunnittelun tammikuussa 2021. Saimme suunnitelman valmiiksi toukokuussa ja toteutimme haastattelut kesällä. Opinnäytetyöprosessi eteni pääosin sille asettamiemme aikataulujen mukaisesti. Yllätyimme kuitenkin hieman, kuinka kauan prosessi kokonaisuudessaan kesti. Erityisesti suunnitelman työstämisen koimme aikaa vieväksi ja työlääksi, koska jouduimme pohtimaan osallisuuden laajaa käsitettä ja sen rajaamista tutkimuksemme viitekehystä rakentaessa. Aineiston kerääminen eli haastattelujen toteuttaminen oli prosessin innostavin osuus. Oli tervetullutta vaihtelua nähdä sekä olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa kasvotusten pitkään jatkuneiden kokoontumisrajoitusten jälkeen. Haastavimmaksi osioksi koimme aineiston analysoinnin sen ollessa monivaiheinen prosessi. Aineiston laajuus sekä litteroinnin puhekielisten ilmaisujen selkeyttäminen ja luokittelu vaativat meiltä tiivistä yhteistyötä, jossa huomioimme erilaiset näkökulmat ja lähestymistavat.

Osallistuimme kaikki tasapuolisesti opinnäytetyöprosessimme kaikkiin vaiheisiin; suunnitteluun, haastattelurungon rakentamiseen, haastatteluihin, aineiston analysointiin sekä raportointiin. Ja oimme prosessin eri vaiheissa työtehtäviä pienempiin osiin ja sovimme, kuka meistä ottaa päävastuun mistäkin osiosta. Näin toimimalla varmistimme, että työnjako pysyi tasapuolisena sekä mahdollistimme, että jokainen meistä pystyi osallistumaan työn tekemiseen omien aikataulujensa mukaan. Vastuualueista huolimatta luimme jatkuvasti toistemme tuotoksia, kommentoimme ja muok-

kasimme niitä yhdessä aina tarpeen mukaan. Pidimme aktiivisesti yhteyttä keskenämme koko opin-
näytetyöprosessin aikana puhelimitse, etäyhteyksin sekä tapaamalla henkilökohtaisesti. Opinnäy-
tetyöprosessimme oli erittäin opettavainen ja huomasimme, kuinka monesta palasesta se koostuu.
Olemme tyytyväisiä mutkattomaan yhteistyöhön niin toistemme kuin tilaajatahon kesken. Saimme
opiskelijoina toisiltamme arvokasta vertaistukea epätoivon iskiessä ja jaksoimme taas jatkaa uusin
voimin yhdessä eteenpäin.

8.2 Kehitysehdotukset

Tutkimusprosessimme aikana tuloksista nousi esiin kehitysehdotuksia Taiku nuorten taitopajan toi-
minnan kehittämiseksi. Tuloksissa ilmeni, ettei vuorovaikutus vertaisten kanssa esimerkiksi kuul-
luksi tulemisen osalta aina toteutunut hyvin. Myös työpajatoiminnassa mukana olevien nuorten
vaihtuvuus vaikutti ryhmädynamiikkaan. Esitämme kehitysehdotuksena ryhmäyttävän toiminnan
aiempaa vahvempaa hyödyntämistä Taikon toiminnassa. Ajattelemme, että sen keinoin on mah-
dollista vaikuttaa positiivisesti nuorten vuorovaikutussuhteisiin ja ryhmädynamiikkaan. Ryhmäyttä-
minen on prosessi, jossa oleellista on keskinäinen ryhmän jäsenten tunteminen; luottamus, viihty-
minen ja vuorovaikutus. Ryhmäytymisen tarkoituksena on, että ryhmän jäsen tuntee olonsa muka-
vaksi ja turvalliseksi, kun on tutustunut toisiin paremmin. Ryhmäyttämistä voidaan tarvita silloin,
kun ryhmä aloittaa toimintaansa tai muodostuu uudestaan. Ryhmässä rakennetaan turvallisuutta
ja tyytyväisyyttä erilaisin keinoin. Yhdessä tekeminen on ryhmäytymisen perusta ja ryhmäytymistä
tuetaan eri harjoitteiden keinoin, jotka liittyvät tutustumiseen, luottamukseen ja ongelmanratkai-
suun. (Ryhmäyttämisosas 2021, 4–5.)

Toisena kehittämisehdotuksena esitämme, että Taikulla kerättäisiin säännöllisesti nuorilta pa-
lautetta toiminnasta sekä ryhmän ilmapiiristä, jotta niitä voitaisiin kehittää asiakaslähtöisesti vielä
parempaan suuntaan, hyödyntäen esimerkiksi palvelumuotoilua. Tällöin palvelun käyttäjä, eli tässä
tapauksessa nuoret, otetaan aktiivisesti mukaan palveluiden kehittämiseen. Palvelumuotoilua voi-
daan soveltaa kaikkialla, missä ihminen ja palvelu ovat vuorovaikutuksessa digitaalisessa tai fyy-
sisessä ympäristössä. Palvelumuotoilun kulmakiviä ovat ihmislähtöisyys ja osallistaminen, koko-
naisvaltaisuus, ennakoiva suunnittelu, monialaisuus, visualisointi ja konkretisointi sekä nopeat ko-
keilut. Palvelumuotoilu tarjoaa kehitystyölle kaikenkattavan lähestymistavan, menetelmät, proses-
sin ja työkalut. (Palvelumuotoilu Palo Oy 2021.) Palautetta voisi kerätä esimerkiksi kyselylomak-
keella, johon Taikon toimintaan osallistuvat nuoret vastaisivat. Kyselyjen tulosten pohjalta olisi

mahdollista arvioida toimintaa ja havaita kehittämiskohteita. Palautteen kerääminen tukisi myös nuorten vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista ja kuulluksi tulemisen kokemuksia.

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen ja tärkeän asian äärellä. Nuorten osallisuuden edistäminen on myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman lapsistrategian yhtenä tavoitteena (Valtioneuvosto 2021). Ajattelemme, että olisi tärkeää tehdä jatkotutkimusta keräämällä kokemustietoa valtakunnallisesti isommalla otannalla nuorten työpajoista. Laajempi tutkimustieto edesauttaisi osallisuutta edistävää työskentelyä sekä sen kehittämistä.

LÄHTEET

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Duodecim 2020. Terveyskirjasto. Mitä terveys on? Hakupäivä 1.4.2021. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00903>.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari, Lätti, Johanna & Vastamäki, Jaana 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 (toim. Raine Valli). 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–51.

Haapanen, Kirsi 2016. Lapsen osallisuus lastensuojelun avohuollon asiakassuunnitelmissa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma. Hakupäivä 24.5.2021. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99401/Haapanen_gradu.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Hart, Roger 1992. Children's participation: From tokenism to citizenship. Florence: UNICEF International Child Development Centre. Hakupäivä 4.5.2021. https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf.

Heinonen, Paavo, Koivu, Oona, Kuhalampi, Anja, Leisti, Karoliina, Martikainen, Suvi-Jonna, Nikula, Minttu, Oikarinen, Tuija, Ottavainen-Nurkkala, Kaisa, Suni, Michelle, Virtanen, Päivi & Väisänen, Petteri 2017. Tässä mä olen – kokemuksia ja tuloksia Mun juttu - meidän tulevaisuus –hankkeesta. Tutkimusraportti (toim. Kuhalampi, Anja & Laakso, Sirkka). Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Hakupäivä 13.4.2021. <http://hdl.handle.net/10138/237935>.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy.

Horelli, Liisa 1994. Lasten näköinen elinympäristö. Kokemuksia yhdyskuntasuunnittelun, ympäristökasvatuksen ja ehkäisevän sosiaalipolitiikan välisestä yhteistyöstä Kiteen Rantalan ala-asteella. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Hyväri, Susanna & Nylund, Marianne 2010. Yhteisöllisiä työmenetelmiä syrjäytymisen voittamisessa. Teoksessa Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla (toim. Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikkonen). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 29–47.

Isola, Anna-Maria, Kaartinen, Heidi, Leeman, Lars, Lääperi, Raija, Schneider, Taina, Valtari, Salla & Keto-Tokoi Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, työpaperi 33/2017. Hakupäivä 5.3.2021, 15.3.2021, 1.4.2021 ja 31.10.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>.

Jelli.fi 2020. Osallisuus -sanastoa. Osallistuminen. Hakupäivä 4.5.2021. https://www.jelli.fi/yhdistykset_yhteistyossa/osallisuus/osallisuus-aineistoa/osallisuus-sanastoa/.

Kajantie, Eero, Hovi, Petteri, Eriksson, Johan, Laivuori, Hannele, Andersson Sture & Räikkönen, Katri 2013. Alkaako syrjäytyminen jo kohdussa? Teoksessa Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen (toim. Jukka Reivinen & Leena Vähäkylä). Tallinna: Gaudeamus Oy.

Kananen, Jorma 2008. Kvali - kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Korkiamäki, Riikka & Ellonen, Noora 2010. Ikätoverisuhteet sosiaalisina resursseina yläkouluiässä. Nuorisotutkimus 3/2010. Hakupäivä 24.4.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1755235>.

Korkiamäki, Riikka 2013. Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Akateeminen väitöskirja. Hakupäivä 24.4.2021, 24.10.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9124-5>.

Kuure, Tapio, Kapanen, Anna & Lipponen, Elisa 2015. Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina. Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tuloksia. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Hakupäivä 23.4.2021. <https://www.intory.fi/site/assets/files/1372/sosiaalinen-vahvistaminen-kasitteen-ja-palveluina.pdf>.

Leemann, Lars, Kuusio, Hannamaria & Hämäläinen, Riitta Maija 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 5.3.2021, 21.4.2021. https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600.

Liminka 2021. TAIKU nuorten taitopaja. Hakupäivä 23.2.2021. http://www.liminka.fi/sivu/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/nuorisotyö/nuorten_tyopaja/.

Limingan kunta 2020. TAIKU Nuorten taitopaja Liminka. Toimintasuunnitelma 2020.

Maunu, Antti & Kiilakoski, Tomi 2018. Ohjausta osallisuuteen? Sosiaalinen ja poliittinen osallisuus ammattiin opiskelevien nuorten arjessa. Aikuiskasvatus 2/2018. Hakupäivä 22.4.2021, 23.4.2021. <https://doi.org/10.33336/ajk.88333>.

Meriluoto, Taina & Marila-Penttinen, Leena 2015. Osallisuus. Teoksessa Osallisuuden ja kokemus-asiatuntijuuden käsikirja (toim. Taina Meriluoto, Leena Marila-Penttinen & Essi Lehtinen). Ensi- ja turvakotien liiton käsikirja 2. Verkkojulkaisu. Hakupäivä 4.5.2021. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/osallisuus_osallisuuden_kokemusasiat.

Nuorisolaki 1285/2016. Hakupäivä 4.3.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>.

Nuoperi. Nuorisotyön tallentaja 2021. Hakupäivä 12.11.2021. <https://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=25>.

Nuorisoseurat.fi 2021. Osallisuusportaati. Hakupäivä 4.5.2021. <https://nuorisoseurat.fi/osallisuusportaati/>.

Nuortenmielenterveystalo.fi 2021. Mielenterveyden vahvistaminen. Tunteet haltuun. Hakupäivä 3.5.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/mielenterveyden_vahvistaminen/Pages/tunteet_haltuun.aspx.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Nuorten työpajat ja etsivä nuorisotyö. Hakupäivä 4.3.2021. <https://minedu.fi/tyopajat-ja-etsiva-nuorisotyö>.

Organizing engagement 2021. Ladder of Citizen Participation. Hakupäivä 20.5.2021. <https://organizingengagement.org/models/ladder-of-citizen-participation/>.

Palvelumuotoilu Palo Oy 2021. Mitä palvelumuotoilu on? Hakupäivä 31.10.2021. <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/palvelumuotoilu>.

Raivio, Helka & Karjalainen, Jarno 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa Osallisuus - oikeutta vai pakkoa? (toim. Taina Era). Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Hakupäivä 5.3.2021, 15.3.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-280-6>.

Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen – sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Ryhmyttämisopas 2021. Euroopan unioni. Euroopan sosiaalirahasto. Hakupäivä 31.10.2021. <https://ameo.fi/wp-content/uploads/2018/02/Ryhmyttamisopas.pdf>.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Validiteetti. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Hakupäivä 21.4.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Aineiston määrä ja tutkittavat. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Hakupäivä 25.4.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2.html.

Salonen, Saara 2017. Syrjäytyminen väistää määritelmiä. Sosiaalivakuutus.fi. Hakupäivä 22.2.2021. <https://sosiaalivakuutus.fi/syrjaytyminen-vaistaa-maaitelmia/>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a. Hyvinvointi- ja terveyserot. Nuoret. Hakupäivä 1.4.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/nuoret>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b. Hyvinvointi- ja terveyserot. Osallisuus. Hakupäivä 31.3.2021, 25.4.2021 ja 4.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Osallisuuden edistäminen. Hakupäivä 7.4.2021 ja 23.10.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020b. Hyvinvointi- ja terveyserot. Hyvinvointi. Hakupäivä 1.4.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020c. Tutkimus ja kehittäminen. Asiakaslähtöisyys. Hakupäivä 4.5.2021. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/yksilotyoskentely/asiakaslahtoisuus>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Heikossa asemassa olevien osallisuus. Hakupäivä 31.3.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Hakupäivä 31.3.2021, 7.4.2021, 12.4.2021 ja 29.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021c. Lapset, nuoret ja perheet. Lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen. Hakupäivä 8.4.2021. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/lapsen-oikeudet-lahtokohtana/lasten-ja-nuorten-osallistuminen-ja-vaikuttaminen>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021d. Lastensuojelun käsikirja. Lapsen osallisuus. Hakupäivä 4.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>.

Tietosuojavaltuutetun toimisto 2021. Aineiston hävittäminen, anonymisointi tai arkistointi tutkimuksen päättyessä. Hakupäivä 7.4.2021. <https://tietosuoja.fi/aineiston-havittaminen-anonymisointi-tai-arkistointi-tutkimuksen-paattyessa>.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Hakupäivä 12.4.2021. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. Hakupäivä 9.4.2021. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf.

Uusitalo, Hannu & Simpura, Jussi 2020. Erik Allardt hyvinvoinnin tutkijana. Yhteiskuntapolitiikka 85 (5–6), 579–587. Hakupäivä 15.3.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140729/YP2005-6_Uusitalo%26Simpura.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Valtioneuvosto 2021. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi. Hakupäivä 5.4.2021 ja 23.4.2021. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/oikeudenmukainen-yhdenvertainen-ja-mukaan-ottava-suomi>.

Pääteema 1: Osallisuus omassa elämässä

Alateemat:

- Vaikuttamismahdollisuudet omassa elämässä
- Kuulluksi tuleminen
- Tunne tarpeellisuudesta
- Merkityksellisyyden kokemukset

Pääteema 2: Yhteisö ja ryhmään kuuluminen

Alateemat:

- Vaikuttamismahdollisuudet yhteisössä
- Vertaissuhteet
- Sosiaalinen vahvistaminen
- Oman osaamisen tunnistaminen

Haastattelumme alateemojen operationalisointi on kuvattu alla olevissa taulukoissa haastattelun etenemisjärjestyksessä. Taulukon ensimmäisestä sarakkeesta löytyy käsitteen nimi, keskimmäisestä sarakkeesta arkikielinen kuvaus käsitteestä ja viimeisenä esimerkkikysymykset, joilla käsitteitä voidaan kartoittaa. Haastattelussa teemoja käsitellään Taiku-pajan työpajatoiminnan näkökulmasta.

Osallisuus omassa elämässä

Tietoperustaan pohjautuva käsite	Käsitteen kuvailu arkikielillä	Esimerkkikysymykset
Vaikuttamismahdollisuudet omassa elämässä	Kokemus, että voit elää omannäköistä elämää, mahdollisuus valita mihin toimintaan tai palveluun osallistut	Koetko, että sinulla on ollut mahdollisuus määritellä mihin toimintaan osallistut? Kuvaile miten?
Kuulluksi tuleminen	Kokemus, että sinun asioidesi äärelle pysähdytään ja niistä ollaan kiinnostuneita. Näytetään esimerkiksi katsekontaktina, tarkentavina kysymyksinä ja, että saat puhua keskeyttämättä.	Miten koet tulleeesi kuulluksi? Missä tilanteissa? Koetko, että vuorovaikutus on ollut aitoa ja läsnä olevaa?
Tunne tarpeellisuudesta	Tunne siitä, että olen tärkeä ja hyödyksi. Tarpeellisuuden tunnetta luovat esimerkiksi läheiset ihmissuhteet, harrastukset ja mielekäs tekeminen.	Mitkä tekijät tai tilanteet ovat luoneet sinulle tunteen, että olet tärkeä ja hyödyksi?
Merkityksellisyys kokeemukset	Merkityksellisyys kokemuksia luovat asiat, joiden parissa koet elämäsi mielekkääksi ja arvokkaaksi, esimerkiksi läheiset ihmiset, itsensä toteuttaminen.	Mitkä asiat ovat tuoneet omaan elämäsi merkityksellisyys tunteen? Mitkä kokemukset ovat olleet sinulle mielekkäitä?

Yhteisö ja ryhmään kuuluminen

Tietoperustaan pohjautuva käsite	Käsitteen kuvailu arkikielessä	Esimerkkikysymykset
Vaikuttamismahdollisuudet yhteisössä	Mielipiteet ja ajatukset otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa ja yhteisistä asioista päätettäessä.	<p>Miten esittämäsi ajatukset ja mielipiteet on huomioitu yhteisistä asioista päätettäessä?</p> <p>Miten ideoitasi on otettu huomioon esimerkiksi yhteisen toiminnan suunnittelussa?</p>
Vertaissuhteet	Ihmiset, jotka ovat samankaltaisissa tilanteissa tai ovat kokeneet samankaltaisia asioita, saavat toisiltaan apua ja tukea sekä voivat jakaa kokemuksiaan.	<p>Onko ryhmästä löytynyt muita, joilla on ollut samankaltaisia kokemuksia kuin sinulla?</p> <p>Kuvaile, miten olet voinut jakaa kokemuksiasi muiden kanssa.</p> <p>Millaista tukea ryhmässä toimiminen on sinulle antanut?</p> <p>Oletko kokenut vertaistoiminnan tärkeäksi itsellesi? Miksi?</p>
Sosiaalinen vahvistaminen	Elämänhallintaa ja hyvinvointia tukeva toiminta.	<p>Miten arjenhallintataitojasi on tuettu? (esim. Ruuan laitto, kaupassa käynti, asioiden hoitaminen) Miten terveisiin elämäntapoihin on kannustettu?</p> <p>Miten sinua on tuettu työelämäntaitoihin liittyen?</p> <p>Onko sinulle tarjottu positiivisia elämyksiä, joiden kautta olet kokenut vahvistuviasi? Mitä esimerkiksi?</p> <p>Miten olet saanut tukea ja ohjausta sosiaalisiin taitoihin?</p>

		(vuorovaikutus ja kanssakäyminen muiden ihmisten kanssa)
Oman osaamisen tunnistaminen	Tunnistan ja tiedostan mitä osaan ja missä olen hyvä.	Millä keinoin sinua on ohjattu oman osaamisen tunnistamiseen? (esim. kädentaidot, työmahdollisuudet, keskustellut eri mahdollisuuksista)

Hyvä Taiku-pajan asiakas!

Olemme sosionomiopiskelijat Satu Alaluusua, Kaisu Kylmänen ja Heidi Ohukainen Oulun ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä, jossa tutkimme Taiku-pajan nuorten osallisuuden kokemuksia työpajatoiminnassa. Haluaisimme kuulla kokemuksiasi rennon haastattelun merkeissä. Haastattelun aiheet ovat osallisuus omassa elämässä sekä yhteisöön ja ryhmään kuuluminen. Tutkimuksemme tavoitteena on tuoda kokemuksiasi kuuluviin ja tuottaa tietoa Limingan kunnalle sekä Taiku-pajan ohjaajille tueksi työpajatoiminnan kehittämiseen. Kokemuksesi on siis meille hyvin tärkeä.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja tapahtuu nimettömästi, joten henkilöllisyytesi pysyy täysin salattuna. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimusaineisto kerätään ainoastaan tätä opinnäytetyötä varten ja tullaan hävittämään, kun tutkimus on valmistunut.

Haastattelimme sinua mielellään, jos olet ollut Taiku-pajan toiminnassa mukana vähintään puoli vuotta ja haluat jakaa arvokkaita kokemuksiasi opinnäytetyötämme varten. Jos olet kiinnostunut osallistumaan haastatteluun, ilmoitathan siitä mahdollisimman pian. Voimme ottaa haastateltaviksi enintään kuusi ensimmäiseksi ilmoittautunutta. Jos sinulla on kysyttävää tutkimuksesta, voit ottaa meihin yhteyttä. Haastateltavaksi voit ilmoittautua suoraan meille tai työpajaohjaajallemme Jonna Lesoselle.

Etukäteen kiittäen:

Satu Alaluusua ****@students.oamk.fi

Kaisu Kylmänen ****@students.oamk.fi

Heidi Ohukainen ****@students.oamk.fi

Tutkimuksen ohjaajat lehtori Harriet Tervonen ja lehtori Pirjo-Riitta Ylikauma